

**Luovien menetelmien merkitys osana
kokemusasiantuntijaksi kasvamista ja kouluttautumista**

Markus Lehtinen

2022 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Luovien menetelmien merkitys osana kokemusasiantuntijaksi
kasvamista ja kouluttautumista**

Markus Lehtinen
Sosionomikoulutus
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2022

Markus Lehtinen

Luovien menetelmien merkitys osana kokemusasiantuntijaksi kasvamista ja kouluttautumista

Vuosi

2022

Sivumäärä 45

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Laurean Tikkurilan kampuksella järjestettävän KEIJO-kokemusasiantuntijakoulutuksen syksyn 2022 ryhmän kanssa. KEIJO-kokemusasiantuntijakoulutuksessa riittävästi toipuneet rikos- ja päihdetaustaiset henkilöt opiskelevat hyödyntämään kokemustietoaan toisten hyväksi, suunnaten kohti koulutusta ja työmarkkinoita. Kokemusasiantuntijakoulutus on puoli vuotta kestävä työvoimapolitiittinen koulutus, jonka jälkeen kouluttautujat voivat käyttää nimeä koulutettu kokemusasiantuntija.

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, mikä merkitys luovilla menetelmillä on ryhmädynamiikan kannalta, sekä miten menetelmät vaikuttavat kokemusasiantuntijoiden omaan itseilmaisuun, vuorovaikutukseen ja kokemustiedon jäsentymiseen tai kehitykseen. Lisäksi tavoitteeni on tarjota tietoa siitä, millaisia vaikutuksia jo käytössä olevilla luovilla menetelmillä on Laurean tuottamassa Keijo-kokemusasiantuntijakoulutuksessa, sekä mikä merkitys niillä on koulutettavien hyvinvointiin ja itsensä kehittämiseen.

Luovat menetelmät ovat pysyvä osa Keijo-kokemusasiantuntijakoulutusta ja siihen liittyy olennaisena osana ryhmädynamiikan kehittäminen, itseilmaisuus ja vuorovaikutus. Opinnäytetyön tutkimuksellinen osuus tehtiin puolistrukturoituna ryhmähaastatteluna, josta nousseet teemat analysoitiin teemoittelun avulla.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että luovilla menetelmillä on tärkeä paikka osana koulutusta, sillä se auttaa kouluttautujia käsittelemään omia kokemuksiaan ja tunteitaan, jotta he olisivat valmiimpia työmarkkinoille ja liittymään osaksi yhteiskuntaa. Luovien menetelmien tarjoamat oivallukset minuudesta ja pystyvyyden tunteesta auttavat myös jäsentämään, vaalimaan ja rajaamaan omaa kokemuksen jakamista ja rakentamaan tarinaa erilaisille yleisöille. Kehittämisehdotuksina luovien menetelmien kokonaisuutena osana opetusta voitaisiin lisätä ja sosiometriä voitaisiin käyttää enemmän hyödyksi koko muussa koulutuksessa.

Asiasanat: luovat menetelmät, kokemusasiantuntija, ryhmädynamiikka, itseilmaisuus, vuorovaikutus

Markus Lehtinen

The importance of creative methods as part of growing and training as an expert by experience

Year

2022

Pages

45

The thesis was carried out in cooperation with the KEIJO expert by experience training group, at Laurea's Tikkurila campus in fall 2022. In the KEIJO expert by experience training, persons with criminal and substance abuse backgrounds who have sufficiently recovered, learn to share their experiences for the benefit of others so as to guide them towards educational opportunities and the labor market. Expert by experience training is a six month labor policy education that grants trainees the title of trained expert by experience.

The aim of this research is to produce information about the importance of creative methods in terms of group dynamics, how the methods affect the expert by experiences' own self-expression, interaction and structuring or developing of their experience knowledge. In addition, my goal is to provide information on what kind of effects the creative methods already in use in the Laurea's Keijo expert by experience training have, as well as what significance they have on the well-being and self-improvement of the trainees.

Creative methods are a permanent part of the Keijo expert by experience training. Essential parts of these methods include development of group dynamics, self-expression and interaction. The research part of the thesis was conducted as a semi-structured group interview, from which the emerging themes were analyzed using thematization.

In conclusion, it can be stated that creative methods are an important part of education, as they help trainees process their own experiences and feelings so that they are more ready for the labor market and better able to join society. The insights offered by creative methods about the self and the feeling of competence also help to structure, nurture and limit one's own sharing of experience and to build a story for different audiences. As suggestions for development, the total amount of creative methods as part of teaching could be increased, and sociometry could be used more beneficially in the rest of the education.

Keywords: creative methods, expert by experience, group dynamics, self-expression, interaction

Sisälllys

1	Johdanto	6
2	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymys	7
3	Teoreettiset lähtökohdat ja käsitteet	7
3.1	Kokemusasiantuntijuus.....	8
3.2	Koulutettu kokemusasiantuntija.....	9
3.3	Kokemustieto.....	9
3.4	Kokemustieto ammattilaisten tukena.....	10
3.5	Luovat menetelmät.....	10
3.6	Luovat menetelmät osana KEIJO-koulutusta.....	12
3.7	Draama- ja teatterilähtöiset menetelmät.....	12
3.8	Itseilmaisu	14
3.9	Vuorovaikutus	14
3.10	Ryhmädynamiikka.....	15
4	Tutkimusmenetelmä, aineiston keruu ja tutkimuksen toteutus.....	16
4.1	Laurea-ammattikorkeakoulun KEIJO-koulutus	17
4.2	Ryhmähaastattelu	18
4.3	Teemahaastattelu	19
4.4	Teemoittelu	20
4.5	Opinnäytetyön toteutuksen eteneminen	20
5	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	22
6	Tulokset.....	23
6.1	Haastateltavien kokemuksia luovien menetelmien merkityksestä ryhmädynamiikkaan	25
6.2	Oman kokemustiedon jäsentäminen ja/tai kehittyminen	28
6.3	Itseilmaisu ja vuorovaikutus.....	29
6.4	Luovat menetelmät käytännössä	30
6.5	Ohjaajan merkitys.....	31
7	Johtopäätökset.....	32
8	Pohdinta	35
	Lähteet	37
	Taulukot.....	42
	Liitteet	43

1 Johdanto

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää, miten kokemusasiantuntijat näkevät luovien menetelmien merkityksen osana kokemusasiantuntijaksi kasvamista sekä kouluttautumista. Tavoitteenani on tuottaa tietoa siitä, mikä merkitys luovilla menetelmillä on ryhmädynamiikan kannalta, sekä miten menetelmät vaikuttavat kokemusasiantuntijoiden omaan itseilmaisuun, vuorovaikutukseen ja kokemustiedon jäsentymiseen tai kehitykseen. Lisäksi tavoitteenani on tarjota tietoa siitä, millaisia vaikutuksia jo käytössä olevilla luovilla menetelmillä on Laurean tuottamassa Keijo-kokemusasiantuntijakoulutuksessa, sekä mikä merkitys niillä on koulutettavien hyvinvointiin ja itsensä kehittämiseen. Osallistuin syksyn 2022 Laurean Keijo-kokemusasiantuntijoiden koulutukseen suorittamalla siellä kymmenen viikon työharjoitteluni, joka tarjosi uniikin tavan havainnoida ja toteuttaa opinnäytetyöni.

Kokemusasiantuntijakoulutus noudattaa Keijo-toimintamallia, joka kehitettiin KEIJO -kokemusasiantuntijuus itsenäisyyttä ja osallisuutta edistämässä -hankkeessa vuosina 2018-2020. Koulutuksen kohderyhmänä on päihde- ja rikostaustaiset henkilöt, joiden tavoitteena on työllistyä tai päästä opiskelemaan. Mallin lähtökohtana ovat rikostaustaisten henkilöiden omat voimavarat ja potentiaali. Keskeisenä ajatuksena toimintamallissa on, että rikostaustaiset henkilöt voivat toimia vertaisina toisilleen ja kehittää palveluita kokemusasiantuntijoina. (Salmi, Lindström & Schellhammer 2020, 12-14.) Koulutusta toteutetaan osin toiminnallisia ja luovia menetelmiä hyödyntäen, antaen kouluttautujille mahdollisuuden vahvistaa ja oppia ilmaisu- sekä vuorovaikutustaitoja. Erilaiset menetelmät ja tehtävät jäsentävät kouluttautujien omaa tarinaa sekä tukevat sen työstämistä. Koulutuksessa hyödynnetään eri työtapoja kuten esimerkiksi improvisaatiota, luovaa kirjoittamista, tarinateatteria, sosiometriä, kuvallista ilmaisua, kohtaamistaidetta, musiikkia sekä symbolityöskentelyä. (Salmi 2020, 17.)

Opinnäytetyön aihe eli luovien menetelmien merkitys osana kokemusasiantuntijakoulutusta valikoitui niin oman kiinnostuksen kuin sosionomien asiakastyön menetelmäosaamisen näkökulmasta. Luovat menetelmät auttavat asiakaskohtaamisissa sekä ryhmänohjauksessa ja niiden tavoitteena on ryhmäyttää, tutustuttaa, lisätä itsetuntemusta ja -luottamusta, voimauttaa, rentoutua, auttaa purkamaan jännitteitä, virittää, osallistaa, parantaa koordinaatiota, tukea lihaksia sekä tuottaa onnistumisen ja yhteisöllisyyden kokemuksia. Luovien menetelmien käyttö vaikuttaa myös ihmisen kognitiivisiin eli tiedon käsittelyyn liittyviin toimintoihin: havaitsemiseen, muistamiseen ja ajatteluun. (Vuoksima 2019.) Tämän vuoksi haluan tutkia sitä, millaisia kokemuksia luovat menetelmät tarjoavat kokemusasiantuntijakoulutuksessa oleville, mutta myös miten se näkyy ryhmädynamiikan, itseilmaisun ja kokemustiedon jäsentämisen kannalta. Opinnäytetyöni nojautuu seuraavien

avainilmiöiden ympärille: kokemusasiantuntijuus, kokemustieto, luovat menetelmät, ryhmädynamiikka, itseilmaisuus ja vuorovaikutus.

2 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymys

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tuottaa tietoa KEIJO-kokemusasiantuntijakoulutukseen osallistuvien henkilöiden kokemuksista luovien menetelmien merkityksestä osana koulutusta.

Tavoitteenani on tuottaa tietoa siitä, mikä merkitys luovilla menetelmillä on ryhmädynamiikan kannalta sekä miten menetelmät vaikuttavat kokemusasiantuntijoiden omaan itseilmaisuun, vuorovaikutukseen ja kokemustiedon jäsentymiseen tai kehitykseen. Lisäksi opinnäytetyöni tavoitteena on tarjota tietoa siitä, millaisia vaikutuksia jo käytössä olevilla luovilla menetelmillä on Laurean tuottamassa Keijo-kokemusasiantuntijakoulutuksessa, sekä mikä merkitys niillä on koulutettavien hyvinvointiin ja itsensä kehittämiseen.

Tutkimuskysymykset:

- Miten koulutettavat kokemusasiantuntijat kokevat luovien menetelmien käytön osana koulutusta? Mitä hyvinvointi- ja/tai itsensä kehittämisvaikutuksia he ovat havainneet?
- Miten kokemusasiantuntijat näkevät luovat menetelmät ryhmädynamiikan kannalta?
- Miten menetelmät vaikuttavat kokemusasiantuntijoiden omaan itseilmaisuun, vuorovaikutukseen ja kokemustiedon jäsentymiseen tai sen kehitykseen?

3 Teoreettiset lähtökohdat ja käsitteet

Opinnäytetyöni teoreettisessa viitekehyksessä käyn läpi mitä tarkoittaa kokemusasiantuntijuus sekä mitä on olla koulutettu kokemusasiantuntija hyödyntäen saatua kokemustietoa, niin oman työn kuin yhteistyössä ammattilaisten kanssa tehtävän työn kannalta. Teoreettisessa viitekehyksessä kuvataan luovia menetelmiä osana Keijo-koulutusta, ryhmädynamiikkaa, itseilmaisuuta ja vuorovaikutusta sekä tietoon käytössä olevista kokemusasiantuntijakoulutuksen menetelmistä koskien kehollisuutta, draama- ja teatterilähtöisiä menetelmiä sekä sosiometriaa.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) mukaan ihmisen tulee uskoa omaan toimijuuteensa, jotta hän voisi olla aktiivinen yhteisönsä jäsen ja hallita oman elämänsä kulkua. Vaikeassa elämäntilanteessa elävä ihminen ei välttämättä kykene näkemään erilaisia tarjolla olevia mahdollisuuksia. Luovan toiminnan aikana ihminen saa uudenlaisia näkökulmia elämäänsä, merkityksellisyyden kokemuksia sekä etäisyyttä arkeen. Tämä muodostaa

ympäristön, joka tukee erilaisia näköaloja sekä tarjoaa mahdollisuuden muovata omaa elämäntarinaa vuorovaikutuksessa omiin tunteisiin, kokemuksiin ja muihin ihmisiin. (THL 2022.)

Sosiaalialan kehittämistyössä on viime aikoina korostunut kokemustiedon hyödyntäminen osana auttamistyötä ja vaikuttamista (Meriluoto 2016, 65.)

Kokemusasiantuntijan tehtävä on tuoda kokemusperäistä tietoa ja ymmärrystä ammattiosaamisen rinnalle ja tarjota tärkeää tietoa oman asiakasryhmänsä tarpeista, joka puolestaan auttaa asiakasymmärryksen lisäämisessä. Ammatillaisen teoriatieto ja kokemusasiantuntijoiden kokemustieto voivat parhaimmillaan täydentää toisiaan ja tästä syystä palvella asiakkaiden tarpeita entistä paremmin. (Hietala & Rissanen 2015, 19.)

Yhtenä luovien menetelmien tarkoituksena on jäsentää omaa elämäntarinaa sekä työstää sitä erilaisin menetelmin ja tehtävin. Koulutuksella pyritään samaan kuin kuntoutuksella: asiakkaan oman toimijuuden vahvistamiseen ja identiteetin uudelleen muokkaamiseen. Kouluttautujat saavat myös luovien menetelmien avulla mahdollisuuden kehittää omia vuorovaikutus- ja itseilmaisutaitoja sekä etsiä luovien menetelmien kautta uudenlaisia ongelmanratkaisutaitoja. Koulutukseen osallistujat oppivat samalla ryhmänohjaustaitoja, joita voidaan hyödyntää tulevassa kokemusasiantuntijatyössä. Tikkurilassa toteutetussa KEIJO-koulutuksessa luovien menetelmien osuus opinnoissa on noin yksi päivä viikossa. Aikaisemmissa koulutuksissa on hyödynnetty työtapoina muun muassa improvisaatiota, luovaa kirjoittamista, tarinateatteria, sosiometriaa, kuvallista ilmaisua, kohtaamistaidetta, musiikkia sekä symbolityöskentelyä. (Hagman 2020, 75.)

3.1 Kokemusasiantuntijuus

Kokemusasiantuntijaksi kutsutaan henkilöä, jolla on omakohtaista tai läheisen kautta tullutta kokemusta jostakin vaikeasta elämäntilanteesta. Alun perin ihmistä, jolla on omakohtaista kokemusta joko sairastavana, kokeneena, toipuneena, kuntoutuvana, palveluita käyttäneenä tai läheisenä/omaisena, voidaan kutsua nimellä kokemustoimija tai -asiantuntija. (Kokemusosaaminen 2019.) Nykyään käsite on laajentunut kattamaan monenlaisia kokemuksia, kuten kokemukset mielenterveys- ja/tai päihdeongelmasta, somaattisista sairauksista, pakolaisuudesta, köyhyydestä, syrjinnästä, työttömyydestä, asunnottomuudesta, vankilassa olosta ja palveluiden käytöstä, kuten sosiaalihuollon tai työllisyyspalveluiden asiakkuudesta. (Hirschovits-Gerz, Sihvo, Karjalainen & Nurmela 2019, 11.)

Vaikean elämäntilanteen läpikäynyt kokemusasiantuntija tietää, mikä häntä on auttanut sekä mitkä tekijät ovat vaikuttaneet hänen tai läheistensä elämänmuutokseen, sopeutumiseen tai toipumiseen. (Kokemusosaaminen 2019.) Kokemusasiantuntijan tärkein työkalu on omakohtainen kokemus ja oma tarina. Olennainen osa kokemusasiantuntijan pätevyyttä on

se, että hän on käsitellyt asiansa ja katsonut niitä uusista näkökulmista. Oman elämän ja sen tapahtumien käsittely on monille tärkeää, jotta he pääsevät elämässä eteenpäin. Tässä selkeä ja jäsenelty tarina antaa voimaa. Vaikka tarinoissa voi tuoda esille sekä hyviä että huonoja asioita, olisi toipumisen kannalta tärkeää, että tarinan tyyli pysyisi rakentavana ja siitä erottuisi toivo. (Falk, Kurki, Rissanen, Kankaanpää & Sinkkonen 2013, 26.)

Kokemusasiantuntijat ovat saaneet koulutusta kokemusasiantuntijana toimimiseen ja oman kokemustarinansa työstämiseen. Yhteistä kokemusasiantuntijuudelle on kokemustiedon käsittely, oman tarinan työstäminen ja oman kokemuksen valjastaminen voimavaraksi muiden opastamiseksi, kouluttamiseksi ja tukemiseksi. (THL - Työpäperi nro 17/2019.) Kokemusasiantuntijalla on myös halu kehittää palveluita tai auttaa muita oman kokemuksensa perusteella. (Kokemus-osaaminen 2019.)

Kokemusasiantuntijat toimivat hyvin erityyppisissä tehtävissä, usein yhteistyössä ammattilaisten kanssa. Kokemusasiantuntija voi toimia esimerkiksi vertaisohjaajana vertaisryhmässä tai ryhmänohjaajana työntekijän työparina; kokemuskouluttajana oppilaitoksissa, koulutustilaisuuksissa ja seminaareissa kertomassa sairastamisen ja kuntoutumisen kokemuksesta; kokemustiedottajana antamalla haastatteluja medioihin, toimittamalla lehteä tai radio-ohjelmaa tai sosiaalisen median kautta; kokemuskehittäjänä ohjausryhmien, työryhmien, johtoryhmien ja kehittämissyöhmien jäsenenä sekä kokemusarvioijana tutkimushankkeissa. (Falk ym. 2013, 14.)

3.2 Koulutettu kokemusasiantuntija

Kokemusasiantuntijoilla on tehtävänsä koulutus, jonka kautta he ovat voineet työstää omia kokemuksiaan sekä saaneet oppia kokemusasiantuntijana toimimiseen. (Kokemusosaaminen 2019.) Koulutettu kokemusasiantuntija -käsitteellä halutaan täsmentää usein koulutuksen merkitystä asiantuntijana toimimiseen. Kokemusasiantuntijakoulutus ja kokemusasiantuntijana toimiminen muokkaavat ihmisen omaa suhdetta koettuihin asioihin ja voi muuttaa kokijan identiteettiä suhteessa kokemaansa elämän haasteeseen. Henkilökohtainen kokemustarina suhteutuu ympäröivään todellisuuteen sekä muiden kokemuksiin. Koulutus auttaa myös kokemusasiantuntijaa jäsentämään kokemuseräistä tietoa, jolloin sitä voi tarjota muille. Kokemuseräinen tieto vahvistaa esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten osaamista asiakastyössä sekä kehittää palvelujärjestelmää. (Hirschovits-Gerz ym. 2019, 24-27.)

3.3 Kokemustieto

Kokemuksen kautta kertyneen tiedon käyttämistä toisten auttamiseksi ja tukemiseksi kutsutaan kokemusosaamiseksi. Kokemusasiantuntija käyttää näin saatua tietoa toisten ihmisten tukemiseen tai esimerkiksi erilaisten palveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen

yhdessä ammattilaisten kanssa. Kokemusosaamista voidaan hyödyntää vertaistukitoiminnan, asukas- ja asiakasosallisuuden, yhteiskehittäjyyden ja kokemusasiantuntijatoiminnan kautta. (Kokemusosaaminen 2019.)

Suomessa kokemustietoa on hyödynnetty laajemmin vasta 2000-luvulla, etenkin mielenterveys- ja päihdepalveluissa. Kokemustieto-käsite juurtuu juurensa 1970-luvulle, jolloin kokemustietoa on määritelty tietona, joka perustuu yksilön henkilökohtaisiin kokemuksiin tietystä ilmiöstä. Useiden henkilöiden kokemustietoa yhdistämällä saadaan aikaan laajempi tietovaranto, joka yksilölliset kokemukset ylittäessään tuottaa kokemusasiantuntijuutta. (Jones 2018, 171-172.)

Kokemustieto syntyy yksilöllisesti ihmisen omien henkilökohtaisten kokemusten kautta vuorovaikutuksessa ympäristöön. Kokemusten muodostamiseen vaikuttavat monet tekijät, kuten tietoiset ja tiedostamattomat asiat, joita esimerkiksi voivat olla elämäkokemukset, maailmankuva tai ympäristö. Kokemustieto nähdään subjektiivisena asiana, sillä kaikki ihmiset kokevat tapahtumat omalla uniikilla tavallaan. Jokainen kokemustietoa jakava ihminen on itse oman elämänsä asiantuntija ja kokemusten kautta muodostuva asiantuntijuus tulisi arvottaa samalla tasolla kuin muu asiantuntijatiieto. Kokemustiedon avulla voidaan vaikuttaa yhteiskunnallisella tasolla sen ongelmakohtiin tiedon lisääntymisen sekä ihmisten asenteiden ja toimien muokkautumisen kautta. (Vahtivaara 2010, 21-22.)

3.4 Kokemustieto ammattilaisten tukena

Ammattilaisen teoretieto ja kokemusasiantuntijoiden kokemustieto voivat parhaimmillaan täydentää toisiaan ja tästä syystä palvella asiakkaiden tarpeita entistä paremmin. Erilaiset kokemukset ja elämäntarinat avaavat ammattilaisille uusia mahdollisuuksia ymmärtää tekemäänsä työtä asiakkaan näkökulmasta sekä paremmin ymmärtää sen merkitys asiakkaille. Kokemustoimijoiden tietoa ja kokemusta yhdistelemällä mahdollistuu ammattilaiselle uusia näkökulmia sekä informaatiota, joka kasvattaa huomattavasti osaamista ja tarjoaa uusia työkaluja. Tämä mahdollistaa uudenlaisia ammattiroolin kehittämiseen ja omaksumiseen liittyviä vaihtoehtoja, parantaa työn eettisyyttä ja mielekkyyttä sekä tukee ammattilaisia kehittämään laadukkaampia, edullisempia ja toimivampia palveluja. (Hietala & Rissanen 2015, 14, 19.)

3.5 Luovat menetelmät

Tässä työssä käytän termiä luovat menetelmät, ymmärrettynä erityisesti sosiaalialan viitekehyksessä draamakasvatuksen ja draamapedagogiikan näkökulmasta, tukemassa kokemusasiantuntijuutta oman tarinan käsittelyn, itseilmaisun ja hyvinvoinnin tukena. Termillä luovat menetelmät tarkoitetaan taiteen ja kulttuurin keinoin järjestettävää

toimintaa, jonka avulla etsitään uusia näkökulmia vaikeasti lähestyttäviin ilmiöihin sekä pyritään lisäämään yksilön hyvinvointia ja terveyttä. (Känkäinen 2013, 75.)

Draamakasvatus kiteytyy mielestäni täydellisesti seuraavaan lauseeseen: ”Draamakasvatus on teatterinomaista leikkiä, jonka peruselementit ovat roolit, tarina ja toiminta jossain muussa maailmassa, ajassa ja paikassa, joka on muuta kuin sosiaalinen todellisuus, jossa elämme.” (Heikkinen 2002, 47.)

Pedagogiikka kuvaa opetuksellista toimintaa, jossa opettajan tai ohjaajan osuudella on suuri merkitys. Pedagogisessa draamassa yhdistyvät leikin ja näytelmän elementit. Pedagoginen draamaleikki on siis leikkiä, jossa opettajat ovat mukana. (Korhonen 2014, 33.) Draaman, runon tai musiikin luominen ovat kaikki eräällä tavalla kuin leikkiä. Näistä leikeistä syntyy kulttuuri, joka on kaikille yhteistä. Symbolinen ja esteettinen ulottuvuus ovat osa jokapäiväistä elämää. Oppiminen taas on symbolisessa muodossa olevan perinteen haltuun ottamista ja uuden luomista. Oppiminen ajatellaan kulttuurintuottamisena, jossa taiteen ja kasvatuksen sekä esteettisen ja sosiaalisen toiminnan kautta yhdessä tutkitaan kulttuuria ja luodaan uutta kulttuuria. (Heikkinen 2004, 17-18.)

Nivala & Rynänen (2019) määrittelee luoviksi menetelmiksi kaiken sellaisen toiminnan, jonka avulla irrottaudutaan rationaalisen ajattelun valta-asemasta, ja siirrytään käyttämään tunteita, kehollisuutta, aisteja ja kokemuksellisuutta. Menetelmät tukevat luovuutta ja tukevat monipuolisemman ilmaisun kehittymistä. Tärkeää on, että menetelmät palvelevat aina työn tavoitteita sekä osallistujien toiveita ja tarpeita. Menetelmiä tulee arvioida kriittisesti, sillä niiden on tarkoitus olla työkaluja, eivätkä ne saa hallita työtä tai niistä ei saa tulla itsetarkoitus. (Nivala & Rynänen 2019, 213-216.)

Luoviin menetelmiin lukeutuu mittava määrä erilaisia menetelmiä kuten valokuvaus, kuvataide, kädentaidot, musiikki, tanssi ja liike, elokuva, luova kirjoittaminen, kirjallisuus ja tarinat. Tässä opinnäytetyössä rajasin viitekehityksessä kuvauksen koskemaan luovista menetelmistä erityisesti draama- ja teatterilähtöisiä menetelmiä, sosiometriaa sekä sanallista ilmaisua, sillä nämä menetelmät ovat keskiössä osana kokemusasiantuntijoiden oman tarinan käsittelemistä sekä jäsentämistä ja ne antavat tavan tulkita omia mahdollisuuksia toimijuuden näkökulmasta.

Tavoitteena luovien menetelmien käytössä ei ole luova lopputulos vaan prosessi, joka etenee kokemusten ja niiden reflektoinnin kautta. Luovan prosessin vaiheet ovat virittäytyminen, etäännyttäminen, sanoittaminen, jakaminen sekä palaute ja hyväksyntä. Prosessi kokonaisuudessaan auttaa etäännyttämään omista kokemuksista ja rikastaa yhteistä elämistä ja kokemismaailmaa. Kokemusten reflektointi yksin ja yhdessä turvallisessa ilmapiirissä auttaa näkemään elämäntarinan uudessa valossa ja avaa uusia mahdollisia elämänpolkuja. (THL 2022.)

3.6 Luovat menetelmät osana KEIJO-koulutusta

Luovat menetelmät ovat KEIJO-kokemusasiantuntijakoulutuksessa erilaisia taidelähtöisiä ja draamallisia menetelmiä, joissa vahvistetaan sanallista ja/tai kehollista ilmaisua. Konkreettisesti luovat eli taidelähtöiset menetelmät KEIJO-kokemusasiantuntijakoulutuksessa sisältävät harjoituksia, joissa tutkitaan ja hyödynnetään improvisaatiota, heittäytymistä, rohkaistumista, musiikkia, valokuvausta, kuvataidetta ja kuvallista ilmaisua, luovaa kirjoittamista, itseilmaisua, kehollisuutta sekä ilmaisutaitoa ja vuorovaikutustaitoja. Keskeisinä menetelminä käytetään kehollisia menetelmiä, draama- ja teatterilähtöisiä menetelmiä, kuvallista ilmaisua, sanallista ilmaisua sekä musiikkia. Koulutuksessa luovien menetelmien painotus vaihtelee riippuen kunkin kokemusasiantuntijaryhmän tarpeista ja menetelmät valitaan kokemusasian-tuntijoita kuunnellen. (Hohenthal & Kypärä 2020, 33.)

Vuoden 2022 Keijo-koulutuksen luovissa päivissä on hyödynnetty erilaisia kehollisia menetelmiä kuten sosiometriaa, liikettä ja liikkumista, sanallista ilmaisua ja draama- ja teatterilähtöisiä menetelmiä.

3.7 Draama- ja teatterilähtöiset menetelmät

Hannele Kasslin-Pottierin mukaan ”teatteri on draamaa, mutta draama ei ole läheskään aina teatteria”. Draama on yläkäsite, joka sisältää niin teatterin kuin näyttelemisenkin. Ero teatterin ja draaman välillä on se, että teatteri pyrkii esityksen valmistamiseen, kun taas draama ei vaadi toteutuakseen yleisöä. ”Draamassa pyritään aina jäljittelemään joko elämää laajemmin tai johonkin tiettyyn tilanteeseen liittyviä ilmiöitä ja tapahtumia.” (Kasslin-Pottier 2012, 13.)

Käsitteenä draama on itsessään moninainen jo pelkästään erilaisten termien puolesta, joita ovat esimerkiksi sosiodraama, teatteridraama, pedagoginen draama ja kasvatuksellinen draama. Näiden lisäksi on myös olemassa teatterikasvatusta, luovaa toimintaa, leikkiä ja ilmaisua. Näin ollen voidaan sanoa, että vaikka rakkaalla lapsella on monta nimeä, niin draaman olemusta ei voi määritellä pelkin termein tai nimin, mutta ne kuvaavat hyvin sen kattavuutta. (Vähänikkilä 1995, 123.) Draama-termiä voidaan käyttää myös tapauksissa, joissa työskentely tapahtuu pitkässä prosessissa ja tiettyä aihetta työstetään teatterin menetelmiä hyödyntäen. Draamaprosessissa mukana oleva ryhmä toimii lähes koko prosessin ajan yhtä aikaa, ilman yleisöä. (Vehkalahti 2006, 190.)

Lähtökohtana draamalle voidaan ajatella olevan se, että draaman aikana tapahtuvat asiat ovat määrättyllä tavalla leikillisiä, tätä kutsutaan ”vakavaksi leikillisyydeksi”. Tällä tarkoitetaan, että roolihahmon kokiessa tunteita ei roolihahmon esittäjä koe samoja tunteita, vaan välittää niitä. Myös roolihahmot saattavat kuolla, mutta esittäjät eivät. Tarinat ovat merkityksellisiä ja niiden kautta yritämme ymmärtää ja sanoittaa ympäröivää maailmaa.

Aika, paikka ja identiteetti ei rajoita draamaa, vaan se voi elää missä ja milloin tahansa ottaen minkä tahansa näkökulman tai muodon. Se on aina sosiaalista, mutta sitä ohjaa aina tietyt työtavat ja säännöt. Draaman tulisi aina pyrkiä hauskuuteen ja leikkisyyteen ilman rajoitteita, jotta se ei olisi tylsää tai kaavamaista. (Heikkinen 2002, 42-44.)

Jonathan Neelands kiteyttää draama leikkisyyden lähtökohdat kuuteen osaan:

1. Draama on hauskaa ja leikkisää
2. Draama käyttää tarinoita tutkimaan inhimillisyyden merkitystä
3. Draamassa ajan, paikan ja identiteetin säännöt ovat vaihtelevia
4. Draama on sosiaalinen aktiviteetti, joka on yhteisöjä tukeva taiteen muoto
5. Draamaa ohjaa säännöt ja käytännöt
6. Draaman ei pidä olla tylsää (Heikkinen 2002, 43.)

Teatteri voidaan jakaa soveltavaan, esittävään tai osallistavaan teatteriin. Soveltava teatteri käsittää mm. pedagogisen draaman, forumteatterin, työyhteisöjen kehittämisen, sosiadraaman ja psykodraaman. Esittävä teatteri viittaa perinteiseen tapaan esittää draamaa, jossa yleisö seuraa teatteriesitystä ja näyttelijät esiintyvät. Osallistuvassa teatterissa on nimensä mukaisesti keskiössä myös yleisön osallistuminen ja se pitää sisällään esimerkiksi improvisaatiota, tarinateatteria ja prosessiteatteria. (Karkkulainen 2011, 10-11.)

Draamassa oppiminen tapahtuu erityisesti fiktiivisen ja todellisen maailman yhtäaikaisessa läsnäolossa eli esteettisessä kahdentumisessa. (Korhonen 2014, 22-23.) Esteettinen kahdentuminen (metaxu, methexis) tarkoittaa todellisen ja fiktiivisen maailman samanaikaista läsnäoloa. Se on todellisuuden ja fiktion elävä suhde eli hetki kun roolia suunnitellaan tai kun todellista tilaa tai aikaa muutetaan fiktiiviseksi. Se on myös fiktion seuraamista ja siinä toimimista. Draamakasvatuksessa se tarkoittaa todellisuuden ja fiktion kohtaamista. Tätä kutsutaan ”mahdollisuuksien tilaksi”, jossa kasvatuksellinen ja esteettinen entiteetti on olemassa erikseen ja itsenäisesti samaan aikaan. Esteettiseen kahdentumiseen liittyy olennaisesti se, että tietoisuus siitä, ettei ole ”minä itsenäni”, vaan vaikka että ”minä kehollisesti” olenkin tässä ajassa ja paikassa. Tämä tietoisuus rakentaa sopimuksen, jonka synnyttää draaman ja leikin jännitteen kaksoistietoisuuden varaan. Szatkowskin mukaan draamakasvatuksen ydin on, että pidämme tietoisuuden yhtä aikaa sosiaalisessa todellisuudessa ja fiktiivisessä maailmassa. Jotta näitä maailmoja voisi ymmärtää, täytyy tulkita näiden välillä olevaa vuorovaikutusta ja tulee nähdä molempien maailmojen toimintaperiaatteet, joka käytännössä tarkoittaa, että draamanopettajan tulee saada taiteellisuuttaan hyödyntäen fiktiivinen maailma toimimaan oikeassa todellisuudessa. Tämä on edellytys uuden tiedon syntymiselle. Tätä kutsutaan ”in-between”-maailmaksi eli ”mahdollisuuksien tilaksi”, jossa esteettinen kahdentuma toteutetaan. (Heikkinen 2002, 97-98.)

3.8 Itseilmaisu

Osana vuorovaikutusta omien tunteiden, ajatusten ja kokemusten julkituominen ja niiden toisille tiettäväksi tekeminen on itseilmaisua. Jokaisella on ominainen uniikki itseilmaisutapansa, ja on tärkeää, että jokaiselle yksilölle annetaan mahdollisuus ilmaista itseään, sillä jokaisella on oikeus tulla kuulluksi ja ymmärretyksi. Usein itseilmaisu mielletäänkin vain sanalliseksi, mutta itseilmaisutapoja on hyvin monia ja ihminen käyttää sekä käyttäytyy niitä hyödyntäen eri tavoin erilaisissa ympäristöissä. Aika, tilanteet ja ympärillä vaikuttavat ihmiset ovat muokanneet näitä tapoja, jotta ilmaisu olisi sopivaa eri yhteyksissä. Käyttäytymiseen ja ilmaisuun erilaisissa ympäristöissä liittyy vaatimuksia ja odotuksia. Ilmaisutavat ovat siis sidoksissa ympäröivään maailmaan ja siksi ihmisillä on erilaisia rooleja, joiden avulla osataan käyttäytyä eri tilanteissa oikein. (Routarinne 2004, 22-23.)

3.9 Vuorovaikutus

Vuorovaikutus voidaan jakaa kahteen muotoon: sanalliseen ja sanattomaan viestintään. Sanallisen vuorovaikutuksen tapoja ovat kirjoittaminen, puhuminen ja puhutun sekä kirjoitetun kielen ymmärtäminen. Sanattoman viestinnän keinoja taas ovat eleet, ilmeet, kehollisuus sekä äänenpainot. (Vilén, Leppämäki & Ekström 2002, 20.) Vuorovaikutus muodostuu siis sanojen lisäksi vahvasti eleiden, ilmeiden ja kehon asentojen muutoksesta. Vuorovaikutuksen tutkiminen toiminnallisesti, kehollinen työskentely ja havainnoista keskustelu osana Laurean kokemusasiantuntijakoulutusta mahdollistaa asioiden monitasoisen kokemuksellisen oivaltamisen, joka yhdistyy sosiaalisen pääoman teoriaan. (Hagman 2020, 78.)

Sosiaalisen pääoman teorian mukaan vuorovaikutustaitoja ei voi oppia teoreettisesti, vaan ne tulee kokea henkilökohtaisesti vaihtuvissa tilanteissa. Näissä tilanteissa saadut kokemukset ovat usein kehollisia, ja niitä voi olla vaikeaa sanoittaa. Toiminnan ja mielikuvituksen käyttämisen kautta on mahdollisuus ymmärtää oman näkökulman erovaisuuksia suhteessa toisiin sekä tarkastella omaa toimintaa uudessa valossa. Draamallinen työskentely kuitenkin tukee näiden viestien tulkittamista ja antaa mahdollisuuden harjoitella niiden säätelyä sekä kehittää empatiataitoja ja auttaa uusien toimintamallien ymmärtämistä. (Menard 2018, 34-41.)

Ihmisen vuorovaikutus ja kommunikaatiotaidot vahvistuvat taiteen avulla etenkin sellaisilla tunnealueilla, joissa kieli ei löydä luontevaa yhteyttä maailmaan tai sen käytössä on

haasteita. Taiteen avulla synnytetty itseilmaisuus saattaa avata kunnioittavan kohtaamisen tilan, joka vahvistaa itsetuntoa ja tuottaa uusia merkityksiä. (Känkänen 2013, 99.)

3.10 Ryhmädynamiikka

Ryhmädynamiikka on laaja käsite, mikä sisältää ryhmän kommunikaatioprosessit ja vuorovaikutusmallit mukaan lukien ihmisten välisen vetovoiman. Lisäksi ryhmädynamiikan määrittelyyn kuuluu sosiaalinen liittyminen ja vaikutus, normit, roolit, status, valta ja sen käyttö, sekä ryhmäkulttuuri. Sosiaalipsykologiassa ryhmä erotetaan satunnaisesta ihmisryhmästä sekä suuresta joukosta ja sen keskeisiä tunnusmerkkejä ovat sen koko, tarkoitus, säännöt, vuorovaikutus, työnjako, roolit ja johtajuus. Jokaisella ryhmällä tulee olla ohjaaja, joka johtaa ryhmän toimintaa, tehtävänään auttaa ryhmää työskentelemään perustehtävänsä mukaisesti.

Ryhmän lukumääritelmät ovat vaihtelevia ja jopa kyseenalaisia, mutta tavallisesti ryhmäksi mielletään 2-20 henkeä. Ryhmäkoko vaikuttaa aina ryhmädynamiikkaan ja pienen ryhmän dynamiikka on eri luonteista kuin suuren ryhmän, kun taas keskisuudessa ryhmässä on niin pien- että suurryhmän piirteitä. Pienryhmät ovat aktiivisia ja niissä osallistuminen on tasaisista, se on usein persoonallinen, samanmielinen sekä luo painetta yhdenmukaisuuteen ja tarjoaa kehitysmahdollisuuksia itsenäisyyteen. Suurryhmä on taas passiivisempi, anonyymimpi, osallistuminen on epätasaista ja se synnyttää enemmän ristiriitoja, kilpailua ja polariteetteja, jotka lähtevät yksilötarpeiden ja ryhmätarpeiden kohtaamisesta. (Niemistö 2016, 58-60.)

Ryhmiä sovelletaan monilla eri elämän alueilla, mutta Raimo Niemistö jakaa ne viiteen sovellusalueeseen: psykoterapiaryhmät, ihmissuhderyhmät, kuntoutusryhmät, koulutusryhmät sekä organisaation ja tiimien kehittämissryhmät. Ryhmällä tulee aina olla tarkoitus, joka ohjaa sen toimintaa ja vaikuttaa sen rakenteisiin sekä kertoo, miksi ryhmä on perustettu. (Niemistö, 2016, 24-29, 34.) KEIJO-kokemusasiantuntijakoulutuksessa olevat henkilöt kuuluvat koulutusryhmään, jonka tarkoituksena työllistää rikostaustaisia henkilöitä sekä auttaa heitä toimimaan kokemusasiantuntijoina erilaisissa tehtävissä.

Sosiometrialla tarkoitetaan ryhmän sisäisen rakenteen mittausta. Sosiometria-käsite viittaa laajaan joukkoon erilaisia ryhmää tutkivia menetelmiä sisäisestä kommunikaatiosta, ryhmän jäsenten keskinäisistä valinnoista tai hylkäämisestä. Sosiometria-käsite voidaan jakaa kahteen määritelmään sen mukaan, miten laajalti käsitettä tarkastellaan. Sosiometriassa tehdään harjoituksia ja selvityksiä, joissa ryhmä tutkii rakennettaan, omia valintojaan, tavoitteitaan ja prosessiaan. Välineitä ja menetelmiä sosiometriseen työskentelyyn ovat esimerkiksi sosiogrammi, kulttuuriatomi, sosiaalinen atomi, sosiometriisi, erilaiset roolidiagrammit ja sosiometriset testit. Sosiometriassa tutkimuksen sekä kohteena että tutkijoina ja uudenlaisen

sosiaalisen todellisuuden luojina ovat ihmiset itse ja heidän yhteisönsä. Sosiometriassa ihminen nähdään sekä valitsijana että sosiaalisen verkoston osana. (Ropo 2001, 84.)

4 Tutkimusmenetelmä, aineiston keruu ja tutkimuksen toteutus

Tutkimukseni toteutin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, sillä koin että sen avulla pystyn parhaiten vastaamaan tutkimuskysymyksiini ja se auttoi pohtimaan miten luovat toiminnot näkyvät osana kokemusasiantuntijakoulutusta. Opinnäytetyön aineiston keräämisen toteutin puolistrukturoituna ryhmähaastatteluna ennalta määritetyin teemoin. Haastattelun asiakaskokemuksia keräämällä pyrittiin saamaan konkreettista kokemuspohjaista tietoa syksyn 2022 Keijo-kokemusasiantuntijaryhmän kokemuksista heille ohjatuista luovista menetelmistä. Tavoitteena opinnäytetyössäni oli tuottaa tietoa siitä, mikä merkitys luovilla menetelmillä on ryhädynamiikan kannalta, sekä miten menetelmät vaikuttavat kokemusasiantuntijoiden omaan itseilmaisuun, vuorovaikutukseen ja kokemustiedon jäsentymiseen tai kehitykseen. Toisena tavoitteenani oli tarjota tietoa siitä, millaisia vaikutuksia jo käytössä olevilla luovilla menetelmillä on Laurean tuottamassa Keijo-kokemusasiantuntijakoulutuksessa, sekä mikä merkitys niillä on koulutettavien hyvinvointiin ja itsensä kehittämiseen.

Laadullisella tutkimusotteella pyritään osoittamaan tai paljastamaan tosiasioita, eikä niinkään todentamaan olemassa olevia väittämiä, kuten määrällisellä tutkimusotteella. Laadullinen tutkimus pyrkii kuvamaan todellisen elämän ilmiöitä ottaen huomioon, että todellisuus on moninainen. Laadullista tutkimusta tehtäessä tutkijan tulee hyväksyä, että perinteistä objektiivisuutta ei voi saavuttaa, sillä tutkimukseen vaikuttavat niin tutkijan oma tulkinta ja tietämys kuin arvot, joiden läpi ilmiötä yritetään ymmärtää. Tämä tarkoittaa, että tulokset ovat johonkin tiettyyn paikkaan ja aikaan rajoittuvia ehdollisia selityksiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 160-164.)

Ryhmähaastatteluun valitsin opinnäytetyöni tutkimuskäytänteeksi, sillä yhtenä näkökulmana tutkin juuri ryhädynamiikkaa ja sekä tästä syystä pidin tärkeänä että ryhmä vastaa yhdessä annettuihin teemoihin. Haasteltavikseni valitsin KEIJO-kokemusasiantuntijakoulutuksen syksyn 2022 vapaaehtoisia koulutettavia kokemusasiantuntijoita.

Ennen suostumuslomakkeen (Liite 1) täyttämistä kerroin opinnäytetyöni tarkoituksesta ja tavoitteesta, sekä annoin mahdollisuuden kaikille tutustua ennalta opinnäytetyöni viitekehykseen. Tiedotin myös haastateltaville, että joudun äänittämään ryhmähaastattelun, ja litteroimaan haastattelun analysointiani varten. Kerroin haastateltaville kokemusasiantuntijoille, että poistan analyysistäni kaikki tunnistettavuuden piirteet ja että

en käytä tutkimustuloksissani haastateltavien nimiä. Tässä vaiheessa haastattelun suostumuslomakkeen täytti kymmenen kokemusasiantuntijaa.

Painotin heille tutkimukseen osallistumisen yhteydessä osallistumisen vapaaehtoisuutta, sekä mahdollisuudesta luopua osallistumisestaan luvan antamisesta huolimatta. Halusin erityisesti, että haastateltavat ymmärtäisivät oman itsemääräämisoikeutensa, sillä tämä on otettava huomioon sosiaalihuoltoa toteutettaessa ja palveluiden suunnitteluun ja toteuttamiseen on oltava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000b.)

4.1 Laurea-ammattikorkeakoulun KEIJO-koulutus

Keijo-toimintamalli syntyi KEIJO - kokemusasiantuntijuus itsenäisyyttä ja osallisuutta edistämässä -hankkeessa vuosina 2018-2020, jonka päätoteuttajana toimi Valo-Valmennusyhdistys ry yhdessä osatoteuttajien Silta-Valmennusyhdistys ry:n ja Laurea-ammattikorkeakoulu Oy:n kanssa. Kokemusasiantuntijavalmennusta järjestetään Uudellamaalla Laurea-ammattikorkeakoulun toteuttamana sekä Pirkanmaalla Valo-Valmennusyhdistyksen ja Silta-Valmennusyhdistyksen toteuttamana. (KEIJO - kokemusasiantuntijuus edistämässä itsenäisyyttä ja osallisuutta, 2021.) Hankkeessa kehitettiin rikos- ja päihdetaustaisten koulutusta sekä työllistymistä tukeva koulutusmalli, joka perustui kokemusasiantuntijuuteen ja sen ammatilliseen hyödyntämiseen.

Hankkeen kohderyhmänä oli vangit ja rikostaustaiset sekä vahvan päihdetaustan omaavat henkilöt, joiden oma toipuminen on edennyt siten, että he ovat valmiita hyödyntämään omaa kokemusta toisten hyväksi, tavoitteenaan suunnata kohti koulutusta ja työmarkkinoita. (Salmi 2020, 14.) Vuonna 2019 hanke sai vuoden pedagoginen teko tunnuspalkinnon, sekä KoKoA - koulutetut kokemusasiantuntijat ry jakoi 8.3.2021 Mielen avain -tunnustuksen Keijo-hankkeelle ansiokkaasta toiminnasta kokemusasiantuntijuuden ja osallisuuden edistämiseksi. (Lindström 2021.)

Hankkeessa muodostuneen toimintamallin keskeisenä ajatuksena on, että rikostaustaiset henkilöt voivat toimia vertaisina toisilleen ja kehittää palveluita kokemusasiantuntijoina. Toimintamallin lähtökohtana ovat rikostaustaisten henkilöiden tilanne, tarina, omat voimavarat ja henkilökohtainen potentiaali. Tavoite on työllistää rikostaustaisia henkilöitä, mutta myös antaa yhteiskunnalle käyttöön uusia resursseja. (Salmi 2020, 12-15.)

KEIJO-koulutus on pysyvä kokemusasiantuntijakoulutus ja sitä järjestetään kerran vuodessa Laurea-ammattikorkeakoulussa yhteistyössä ELY-keskuksen kanssa. (Salmi 2020, 16.)

Koulutuksessa rikos- ja päihdetaustaiset henkilöt osallistuvat kokemusasiantuntijakoulutukseen, joka sisältää kolme kuukautta kokopäiväistä opiskelua

Laurea-ammattikorkeakoulun Tikkurilan kampuksella sekä kolmen kuukauden työssäoppimisjakson työelämässä. (Lindström & Järveläinen 2020, 70.)

Laureassa toiminnan keskiössä on yhteisöllisyys ja eettisyys, ja kaikki korkeakouluyhteisöön kuuluvat ovat sen jäseniä. (Laurea-ammattikorkeakoulun eettinen toimintaohjeisto, 2020.) Olennaista on, että koulutukseen osallistuvalla on halu ja resurssit muutokseen sekä kyky käsitellä aiempia kokemuksiaan. Tätä arvioidaan valintahaastattelussa, joihin osallistuu ohjaajia ja opettajia ja lisäksi mukana on myös koulutuksen käynyt kokemusasiantuntija. Koulutukseen valinnassa painotetaan muun muassa henkilön vointia, edennyttä toipumista, yhteisön turvallisuutta, asennetta yhteiskuntaa kohtaan sekä olemassa olevia tukiverkostoja. (Salmi 2020, 17.)

Koulutuksessa hyödynnetään ryhmään kuuluvien kokemusasiantuntijuutta, päihteistä irtautumisen ja rikoksettoman elämänhallinnan kokemuksia ja niistä selviytymistä. (KEIJO -kokemusasiantuntijuus edistämässä itsenäisyyttä ja osallisuutta, 2021.) Keijo-koulutuksen keskeiset teemat ovat kokemusasiantuntijuus ja -vertaisuus, kriminologian ja rikosseuraamusalan perusteet, vuorovaikutustaidot ja ammatilliset menetelmät, ammatillisuus ja reflektointi, työelämätaidot, projektityö ja moniammatillinen verkostotyö. (Salmi 2020, 16.) Vaikka KEIJO-koulutusta toteutetaan Laureassa omana ryhmänään, on se erittäin tiiviissä yhteydessä rikosseuraamusalan sosionomi (AMK) tutkinto-opiskelijoiden ja muun korkeakouluyhteisön kanssa tehden yhteistyötä sekä erilaisia opintoihin liittyviä projekteja. (Lindström & Järveläinen 2020, 70.)

Osana Laurean KEIJO-kokemusasiantuntijakoulutusta keskeisenä elementtinä ovat tarinallisuus, itsetuntemus, itseilmaisu, vuorovaikutustaidot ja sen kehittämisosaaminen. Valmiuksia tähän kehitetään koulutuksessa useissa eri konteksteissa ja koulutussisällöissä. Erityisesti näitä tekijöitä huomioiden koulutusta toteutetaan osin toiminnallisia ja luovia menetelmiä hyödyntäen, kunkin koulutusryhmän omat kiinnostuksenkohteet huomioiden. (Salmi 2020, 16-17.)

4.2 Ryhmähaastattelu

Ryhmädynamiikkaa ja haastateltavien yhteisiä kokemuksia tutkittaessa pidin erityisen tärkeänä, että ryhmän kanssa käytetään samanlaista haastattelurunkoa sekä kysymyksien asettelua, joka myös varmistui ryhmähaastattelun myötä. Ryhmähaastattelun etuna verrattuna yksilöhaastatteluun on saada vastaajilta nopea sekä samanaikainen tieto. Ryhmähaastattelussa saatetaan saada myös tavallista enemmän tietoa osallistujien palauttaessa yhdessä tilanteita ja herätellessä muistikuvia sekä rohkaistessa ja tukiessa toisiaan haastattelutilanteessa. (Eskola & Suoranta 2003, 95.)

KEIJO-kokemusasiantuntijoiden opiskelupäivät ovat hyvin tiiviitä ja pidin ryhmähaastattelutilannetta helpompana, sillä se säästi aikaa ja yhteinen haastatteluhetki oli helpompaa niin heille kuin tutkijallekin, sillä suoritin työharjoitteluani opinnäytetyötäni tehdessä. Lisäksi en tahtonut viedä liikaa aikaa pois koulutuksesta kummankaan näkökulmasta.

Mahdollisena haasteena ryhmähaastattelussa saattaa olla, että kaikki koolle kutsutut eivät välttämättä saavu paikalle. Myös ryhmädynamiikka sekä valtahierarkia saattaa vaikuttaa haastattelun puheenvuoroihin sekä aiheeseen, jos ryhmä sisältää dominoivia haastateltavia. Tällöin kuitenkin haastattelija voi pyytää muilta kommentteja ja puheenvuoroja, jolloin tilanne helpottuu. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 62.) Omassa tutkimuksessani vain puolet suostumuslomakkeen (Liite 1) täyttäneistä kokemusasiantuntijoista saapui paikalle ja osa poistui, sillä he saivat kuulla, että heillä oli mahdollisuus päästä aikaisemmin kotiin koulutuspäivästä.

Ryhmähaastattelussa loin turvallisen ilmapiirin sekä lähetin haastateltaville teemahaastattelurungon aikaisemmin, jotta he voisivat tutustua aiheeseen sekä pohtia etukäteen teemoja. Käytin turvallisen tilan luomisessa hyödynni kokemusasiantuntijoille tuttua opiskelutilaa, jossa järjestin heille mahdollisuuden olla tilassa yksityisesti ja järjestäen heille mahdollisuuden nauttia virvokkeita sekä varmistaen myös mukavuuden käyttäen hyödynni tilassa olevaa sohvaryhmää. Haastattelijana olin myös ennestään tuttu haastateltaville kokemusasiantuntijoille, sillä suoritin työharjoitteluani kouluttajana samaan aikaan kun haastattelutilanne suoritettiin. Tilanteessa sovimme yhteisesti, että haastateltavat saivat puhua ilman keskeytyksiä ja sovimme että ryhmän kesken viitattiin puheenvuorojen aikana, jotta kaikilla oli mahdollisuus puhua ajatus loppuun, mutta tämä jätti myös toiselle haastateltavalle mahdollisuuden liittyä toisen näkökulmaan tai antaa toisenlaista näkökulmaa.

4.3 Teemahaastattelu

Käytin haastattelussa teemahaastattelurunkoa, joka tarkoittaa puolistrukturoitua haastattelua, joka etenee keskeisten, ennalta määrättyjen teemojen kautta, jotka määräytyvät tutkimuksen viitekehyksen perusteella (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87-88.) Teemahaastattelurungossani (Liite 2), on neljä eri teemaa: ryhmädynamiikka, oman kokemustiedon jäsentäminen ja/tai kehittyminen, oma itseilmaisu ja vuorovaikutus sekä luovat menetelmät käytännössä. Valmistelin kysymyksiä viitekehykseni teemoihin ja olin valmis syventämään tai muokkaamaan niitä prosessin edetessä. Teemahaastattelu jättää myös mahdollisuuden tarkentavien ja selventävien kysymysten esittämiseksi haastattelun aikana. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87-88.) Itse haastattelutilanteessa esitin tarkentavia kysymyksiä, jotta sain lisätietoa haastateltavien esiintuomista ilmiöistä ja ajatuksista.

Noudatin valmistelemääni teemahaastattelurunkoa. Tahdoin sen sisältävän vain relevantteja kysymyksiä ja kolme kappaletta apukysymyksiä per valittu teema, jotta varmistaisin, että saisin vastauksia tutkittavaan ilmiöön. Kysymykset eivät voi olla mitä tahansa, vaan niiden tulisi aina vastata tutkimusongelmaan ja tuottaa niiden kannalta olennaista tietoa. Kysymysten teemat valitaan sen perusteella, millainen tutkimuksen viitekehys on. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 88.)

Tutustuin ryhädynamiikkaan, itseilmaisuuksiin ja vuorovaikutukseen, oman kokemustiedon jäsentämiseen tai siinä kehittymiseen sekä Laurean kokemusasiantuntijakoulutuksessa käytettyihin luoviin menetelmiin. Muotoilin kysymykset niin, ettei haastateltavien ole tarvinnut etukäteen perehtyä tutkimukseni viitekehukseen tai teoriaan, sillä uskoin näin saavani autenttisia vastauksia, jotka edistävät tutkimustani. Tarjosin mahdollisuutta tutustua viitekehukseeni ennen haastattelua, sillä halusin näin varmistaa, että haastateltaville jäisi mahdollisimman selkeä kuva tutkimuksestani ja tutkimukseni läpinäkyvyydestä.

4.4 Teemoittelu

Valitsin aineiston analyysitavaksi teemoittelun. Teemoittelu on aineiston luokittelua ja kvantifiointia, ja se sopii erityisen hyvin teemahaastattelujen analyysitavaksi. Tutkijan käsittelemien teemojen lisäksi analyysissä saattaa nousta aivan uusia teemoja, jotka kootaan alkuperäisten teemojen alle. (Kananen 2008, 91.) Kokosin aineistostani saadut vastaukset eri teemojen alle. Teemoittelu tuntui mielestäni parhaalta ratkaisulta analyysitavaksi, sillä pystyn sen avulla tuomaan esiin vastuusten samankaltaisuutta sekä tuomaan parhaiten esiin myös luovien toimintojen kokemusten aiheuttamaa moninaisuutta ja kokemusasiantuntijoiden vastausten yksilöllisiä eroavaisuuksia. Teemoittelu tutkimuksessani noudatti täysin määrittämäni haastattelurungon teemoja, paitsi ohjaajan merkitystä korostettiin haastatteluissa niin paljon, että se oli selkeästi oma teemansa.

4.5 Opinnäytetyön toteutuksen eteneminen

Opinnäytetyöni suunnittelu lähti käyntiin talvella 2021, jolloin Laurean lehtori Anu Hagman ehdotti minulle opinnäytetyön aiheeksi luovien menetelmien kokemusten näkyväksi tekemistä KEIJO-kokemusasiantuntija koulutuksessa. Pienen yhteisen pohdinnan jälkeen opinnäytetyön varsinaiseksi aiheeksi muodostui luovien menetelmien merkitys osana kokemusasiantuntijaksi kasvamista ja kouluttautumista. Toteutus päätettiin suorittaa syksyn aloittavan KEIJO-kokemusasiantuntija ryhmän kanssa, ja samalla suoritin oman kymmenen viikon työharjoittelun kokemusasiantuntijaryhmän kouluttajana. Koulutus alkoi 26.9.2022 ja jotta kokemusasiantuntijoille jäisi riittävästi aikaa tutustua luoviin menetelmiin, ryhmäytyä ja muodostaa mielipide koulutuksen luovista menetelmistä, päätin, että ryhmähaastattelulle otollisin ajankohta olisi marraskuun alku. Päätin jo opinnäytetyön suunnitelmassani toteuttaa

tutkimukseni ryhmähaastatteluna valmiiksi annettujen teemojen ympärillä, sillä halusin näin varmistaa, että saan varmasti oikeanlaista tietoa koskien tutkimuskysymyksiäni.

Tutustuessani aiheeseeni huomasin jo varhaisessa vaiheessa, että luovat menetelmät vaikuttavat ihmisessä moniin eri osa-alueisiin ja haastatteluni teemoiksi valikoitui ryhmädynamiikka, itseilmaisu ja vuorovaikutus, oman kokemustiedon jäsentäminen tai siinä kehittäminen. Tulevat koulutetut kokemusasiantuntijat tulevat todennäköisesti tekemään töitä oman tarinansa ja kokemustietonsa parissa, joten halusin valita tutkimukseni teemat kuvaamaan mahdollisimman tarkasti heidän kokemuksiaan luovista menetelmistä juuri oman tarinan käsittelyn näkökulmasta. Ryhmädynamiikka on iso osa koulutusryhmää ja vertaistuen merkitys isossa roolissa Laurean kokemusasiantuntijakoulutusta, joten sen sisällyttäminen tuntui merkittävältä teemalta tutkimusta tehtäessä. Viimeisenä teemana halusin myös ottaa käsittelyyn luovat menetelmät käytännössä, sillä ajattelin saavani mahdollisimman ajankohtaista ja yksityiskohtaista tietoa käytetyistä menetelmistä sekä jättää haastateltaville mahdollisuuden kertoa myös luomieni teemojen ulkopuolella omista kokemuksista ja tuoda näin aineistolleni näkökulmaa, jota ei välttämättä synny pelkästään teoriaa tutkimalla. Alkuperäisenä tavoitteenani oli saada ryhmähaastatteluun kymmenen osallistujaa, jotta tutkimukseni saisi mahdollisimman paljon eri näkökulmia ja erilaisia kokemuksia.

Tutkimusluvan saaminen Laurea ammattikorkeakoululta tätä opinnäytetyötä varten oli tarpeellinen, sillä haastatteluihin osallistui Laurean kokemusasiantuntijakoulutuksen henkilöitä. Lähetin tutkimuslupahakemuksen Laurean kehityspäällikölle elokuussa 2022 ja lupa myönnettiin syyskuussa 2022. Ennen luvan saamista perehdyin opinnäytetyöni teoreettisiin osuuksiin ja kasasin viitekehyksen tutkimukseni ympärille. Luovia menetelmiä ja niiden vaikuttavuutta on tutkittu melko paljon ja päädyin rajaamaan opinnäytetyöni viitekehyksen koskemaan juuri kokemusasiantuntijoita ja heidän kokemustietoaan.

Käytin tietoa etsiessäni hyödyksi Laurean tiedonetsinnän pajaa, kirjastoja sekä aikaisempia tutkimuksia ja löysin paljon hyödyllistä tietoa koskien niin luovia menetelmiä kuin kokemusasiantuntijuutta.

Kerroin ryhmälle jo varhaisessa vaiheessa opinnäytetyöstäni ja jaoin suostumuslomakkeet haastatteluun 3.11.2022, jolloin kymmenen koulutettavaa kokemusasiantuntijaa halusi osallistua haastatteluun. Allekirjoitetut suostumuslomakkeet laitoin talteen kotiini lukittuun laatikkoon. Haastattelu toteutui aikataulun mukaisesti 7.11.2022, mutta vain viisi haastateltavaa pystyi osallistumaan ryhmähaastatteluun. Haastateltavien määrään vaikutti lopulta se, että osa osallistujista sai kuulla pääsevänsä kotiin koulutuksesta aikaisemmin, jos eivät osallistu ja tämä varmasti vaikutti negatiivisesti lopulliseen osallistumismäärään. Haastattelupaikkana hyödynsin koulutuksessa käytettävää luokkatilaa, sillä se oli haastateltaville tuttu ympäristö ja uskoin, että se luo luotettavuutta sekä turvallisuutta

haastattelutilanteeseen. Ryhmähaastattelun aluksi kertosin vielä tarkasti opinnäytetyöni tarkoituksen ja tavoitteen haastateltaville. Haastattelutilanne sujui hyvässä vuorovaikutuksessa ja luottamus sekä kunnioitus toisten haastateltavien tuomiin aiheisiin oli läsnä tilanteessa. Haastattelussa teemat etenivät haastattelurungon (Liite 2) pohjalta. Keskustelu kuitenkin muokkautui haastateltavan esiin tuomien asioiden mukaisesti ja aiheita nousi esiin paljon myös haastattelurungon ohi. Haastatteluissani käytin kahta nauhoitinta, tietokonettani sekä omaa puhelintani.

Haastattelun jälkeen ryhdyin litteroimaan nauhoitettua puhetta tekstimuotoon. Litteroinnissa käytin osittain hyväkseni Google Docs -ohjelman sanelinta, korjaten sen tekemät kirjoitusvirheet käsin. Haastattelu tilanne oli kokonaiskestoltaan noin tunnin mittainen, josta litteroitavaa tekstiä syntyi koko haastattelun ajan. Litteroitua tekstiä haastatteluista muodostui yhteensä 11 A4 arkkia, joilla oli yhteensä 4422 sanaa ja 24607 merkkiä (ilman välilyöntejä).

Litteroinnin jälkeen aloitin sisältöanalyysin käyttäen teemoittelua, jotta parhaiten voisin vastata esittämiini tutkimuskysymyksiin. Koska olin käyttänyt haastattelussani teemahaastattelurunkoa, oli minun helppo löytää, yhdistää ja luoda ainestoistani teemoja, jotka yhdistin teoriaan tuloksia auki kirjoittaessani. Koko opinnäytetyötäni toteutettaessa pyrin mahdollisimman hyviin tieteellisiin käytänteisiin ja arvioin sen eettisyyttä sekä luotettavuutta prosessiin alusta loppuun.

5 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Tutkimusta tehdessä on otettava huomioon monia eettisiä kysymyksiä. Tutkimuksen eettisyydellä tarkoitetaan oikeudenmukaisuutta ja vastuullisuutta. Tämän vuoksi onkin tärkeää, että tutkimusta tehdessä tutkijat noudattavat hyviä tieteellisiä käytäntöjä. (Kananen 2008, 133.) Tieteellisen käytännön toteutuminen on yksinomaan tutkijan vastuulla ja tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) on listannut yhdeksän keskeistä hyvän tieteellisen käytännön lähtökohtaa. Lähtökohtien perusteella tutkijan tulee noudattaa rehellisyyttä, eettisesti hyväksyttäviä tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä sekä huolellisuutta ja tarkkuutta tehdessään tutkimusta. Myös aikaisemmat tutkimukset tulee huomioida asianmukaisella ja oikeanlaisella viittaustavalla. Tutkimuksen tulee myös olla läpinäkyvä sekä täyttää jokainen tutkimuksen vaihe näitä periaatteita kunnioittaen. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6-7.) Opinnäytetyössäni pyrin noudattamaan mahdollisimman hyviä

tieteellisiä käytänteitä, ja opinnäytetyöni teoriat pohjautuvat aikaisempiin tieteellisiin tutkimuksiin ja teorioihin.

Kaikkien tutkimukseen osallistuvien tulee aina pystyä luottamaan, että tutkija säilyttää yksityisyydensuojan. Laadullisen tutkimuksen tulosten esittelyssä hyödynnetään haastattelusta nostettuja sitaatteja vahvistamaan tulkintoja sekä kuvaamaan asiaa tai ilmiötä esimerkkien kautta. Haastateltavien tulee kuitenkin pysyä anonyymeinä ja sitaatteja käytettäessä haastateltavasta voi käyttää esimerkiksi nimeä Henkilö 1 (H1). (Kananen 2008, 135-136.) Säilytin opinnäytetyötäni tehdessä kaikkien haastateltavien osalta täydellisen anonyymiteetin, jonka kerroin heille niin suostumuslomaketta täytettäessä kuin itse haastattelutilanteen alkaessa. Yksityisyydensuojan varmistamiseksi päätin käyttää pelkkiä sitaatteja haastatteluun osallistuneilta henkilöiltä.

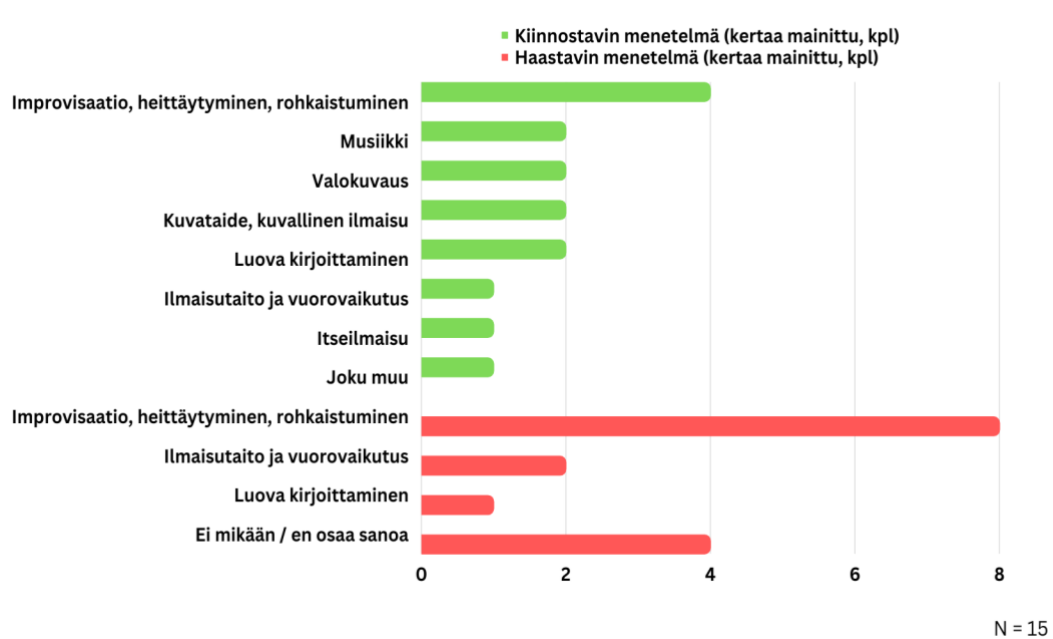
Osallistuminen tulee olla aina olla vapaaehtoista ja pidin tätä erittäin tärkeänä haastateltavia etsittäessä. Itsemääräämisoikeuden pitää aina toteutua ja jokaisen kohderyhmään kuuluva saa itse päättää tahtooko osallistua tutkimukseen. Jokaiselle osallistujalle tulee tämän lisäksi myös antaa tietoa tutkimuksesta sekä myös siihen liittyvistä mahdollista riskeistä. Kun nämä yksityiskohdat on selvitetty tutkimukseen osallistuvalla, tulee häneltä myös pyytää silti erillinen suostumus. (Hirsjärvi ym. 2009, 25.) Hyväksytin suostumuslomakkeeni Laurean koulutuspäälliköllä tutkimuslupaani hakiessani sekä pidin itsemääräämisoikeudesta huolta, vaikka se todennäköisesti vaikutti tutkimukseni haastateltavien kokonaismäärään.

Jokaisen tutkimuksen pätevyys ja luotettavuus tulisi arvioida. Validiuden eli pätevyyden arvioinnilla tarkoitetaan, että pohditaan, onko tutkijan valitsema tutkimusmenetelmä tarkoituksenmukainen, jotta sillä saadaan haluttu lopputulos. Tutkimustuloksia ja niiden todenmukaisuutta voidaan arvioida esimerkiksi toistamalla tutkimus ja arvioimalla, saadaanko molemmilla kerroilla sama tulos. (Hirsjärvi ym. 2009, 231-233.)

Opinnäytetyöni luotettavuuden haasteena koen olevan, että en ollut haastateltaville täysin ventovieras, joka saattaa vaikuttaa saamien vastausten rakenteeseen. Suoritin opinnäytetyötäni tehdessäni työharjoitteluani ryhmän mukana kouluttajan roolissa, joka antaa minulle tietynlaisen auktoriteettiaseman sekä ennalta tunteminen saattaa mahdollistaa sen, että haastateltavat tahtovat miellyttää tutkijaa haastattelutilanteessa.

6 Tulokset

Koulutukseen osallistuvat kokemusasiantuntijat valitsivat itse eniten mielenkiintoa ja haasteita herättävimmät luovat menetelmät. Suurin osa ryhmästä toivoi improvisaatioon, rohkaistumiseen ja heittäytymiseen liittyviä menetelmiä, mutta kokivat nämä myös henkilökohtaisesti isoimpana haasteena (Taulukko 1).

Taulukko 1: Kokemusasiantuntijoiden valitsema luovien menetelmien kiinnostuksen kohteet

Tutkimukseni tarkoituksena oli haastatteluiden pohjalta saada tietoa KEIJO-kokemusasiantuntijakoulutukseen osallistuvien henkilöiden kokemuksista luovien menetelmien merkityksestä osana koulutusta. Näiden kokemusten perusteella tavoitteenani oli selvittää, mikä merkitys luovilla menetelmillä on ryhmädynamiikan kannalta, sekä miten menetelmät vaikuttavat kokemusasiantuntijoiden omaan itseilmaisuun, vuorovaikutukseen ja kokemustiedon jäsentymiseen tai kehitykseen. Tutkimuksessa kerättiin kokemuksia luovista menetelmistä osana syksyn 2022 KEIJO-kokemusasiantuntija koulutusta. Ryhmähaastatteluun annettujen teemojen ympäriltä osallistui viisi koulutuksessa olevaa kokemusasiantuntijaa. Haastattelurungon teemoja olivat ryhmädynamiikka, miten luovat menetelmät vaikuttavat kokemusasiantuntijoiden omaan itseilmaisuun, vuorovaikutukseen ja kokemustiedon jäsentymiseen tai kehitykseen sekä miten he kokevat luovat menetelmät käytännössä. Haastattelujen aikana ilmaantui viides teema eli ohjaajan merkitys. Tuon ensin esiin haastatteluissa nousseet tulokset teemoittain (Taulukko 2) ja tämän jälkeen kuvaan luovien menetelmien esiin tuomia vaikutuksia kouluttautujien näkökulmasta.

Olen lisännyt tekstiin sitaatteja ja suoria lainauksia haastatteluista eri teemojen alle, jotta lukijalle konkretisoituisi kokemusasiantuntijoiden omat ajatukset, sekä kuvaamaan ilmiötä heidän näkökulmastaan. Luvussa 9 teen johtopäätöksiä kokemusasiantuntijoiden kokemusten pohjalta ja vastaan tutkimuskysymykseeni.

Taulukko 2: Haastattelujen teemat

Käydessäni läpi aineistoa rakentui se luontevasti haastattelurungossani esittämien teemojen alle. Käsittelin aineistoa siirtämällä haastatteluissa nostetut aiheet eri pääkategorioihin, jonka jälkeen ne muodostivat aiheista kaavamaisesti esiin teemahaastattelurunkoni teemat sekä lisänä yhtenä teemana muodostui ohjaajan merkitys. Teemoittelu jakaantui näin viiteen teemaan ryhmädynamiikka, kokemustiedon jäsentäminen ja/tai sen lisääminen, oma itseilmaisu ja vuorovaikutus, luovat menetelmät käytännössä ja ohjaajan merkitys.

6.1 Haastateltavien kokemuksia luovien menetelmien merkityksestä ryhmädynamiikkaan

Haastateltavat kokivat luovien menetelmien vaikuttaneen kokonaisuutena positiivisesti ryhmädynamiikkaan. Koulutuksen aikana luovien menetelmien päivissä käytettiin runsaasti aikaa ryhmän jäsenten tutustumiseen ja haastateltavat kokivat merkitykselliseksi tutustumisharjoitusten monipuolisuuden, mutta he myös kertoivat, että tutustumisharjoitusten määrä oli ajoittain aiheuttanut turhautumista ja ahdistumista. Tutustumisharjoitukset haastateltavien mukaan tukivat ryhmän yhteenkuuluvuutta sekä auttoivat jakamaan asioita itsestä ja kokemuksista, sekä auttoivat tuomaan esiin uusia yksityiskohtia toisista. Eri tasoilla tutustumista pidettiin erityisesti arvossa haastateltavien keskuudessa, sillä se korosti yhteenkuuluvuutta ja yhtäläisyyksien löytymistä ryhmän jäsenten kesken.

”Ei me kyl varmaan tunnettas näin hyvin ilman näitä luovia, tai ei tunnettais.”

”Auttoi todella paljon tutustuu kaikkiin luokkalaisiin eri tasoilla, mitä just ei välttämättä siel röökipaikalla tulis puhuttuu tai muutenkaan sanottuu.”

”Tulee esiin semmosia asioita muista mitä muuten ei tulis.”

Haastateltavat kertoivat, että yhdessä laadittuja ryhmäsääntöjä on noudatettu ryhmässä hyvin ja että ryhmä tuntuu luotettavalta ja toisia kannustavalta kuuntelemisen ja jakamisen näkökulmasta. Haastateltavat pitivät sääntöjä tärkeinä tukemaan luottamusta ja muodostamaan rutiineja, jotka tukivat opiskelua sekä kuvasivat ryhmää perheeseen verrattavana.

”Onhan se muuttunu vaan läheisemmäks, et tää on vähä tämmönen oma perhe, Keijo-perhe. Oltiin viel kuukausi melkein tuntemattomia, ei oltu ikinä tyyliin nähtykään toisia, mut eipä olla enää.”

”Ryhmä on muuttunut jotenkin tutummaksi toisillensa, ja ettei enää olla niin vieraanvaraisia. Ollaan pikemminkin jo vanhoja kavereita, jotka pystyvät olla oma itsensä ja saavat olla oma itsensä. On ollu kyllä tosi iso asia itselle, ettei tarvi esittää mitään, ja ettei oo rooleja kellään.”

Ryhmä kehittyy ja muuttuu koko ajan. Vuonna 1966 ja 1977 Bruce Tuckman muodosti yhteensä viisivaiheisen mallin kuvaamaan ryhmän kehittymistä. Nämä vaiheet ovat ryhmän muodostusvaihe (forming), kuohuntavaihe (storming), yhdenmukaisuusvaihe (norming), hyvin toimiva ryhmä (performing) ja lopetus (adjourning). (Niemistö, 2016, 160-161.)

1. Ryhmän muodostusvaihe, forming. Ryhmän vuorovaikutussuhteissa korostuu testaus ja riippuvuus. Jäsenet etsivät hyväksyttäviä kanssakäymisen muotoja ja rajoja sekä muodostavat riippuvuussuhteita ohjaajaan, toisiin jäseniin ja annettuihin ryhmänormeihin.

Vapaamuotoisissa tilanteissa etsitään normeja sekä tukea omalle toiminnalle. Tavallisesti jäsenet ovat itseilmaisussaan varovaisia ja sovinnaisia. Tehtäväkäyttäytymistä hallitsee orientoituminen: jäsenet koettavat tunnistaa tehtävän ja etsivät siihen tarvittavaa informaatiota. Vähitellen ryhmä koetaan turvallisena ja erityisen hyvänä.

2. Kuohuntavaihe, storming. Vuorovaikutussuhteita leimaa konflikti ja polarisoituminen. Ryhmän jäsenet pyrkivät ilmaisemaan yksilöllisyyttään ja saattavat vastustaa voimakkaastikin sisäisen ryhmärakenteen muodostumista. Tämä saattaa näkyä ja kuulua omien mielipiteiden korostamisena ja uskalluksena olla eri mieltä toisten jäsenten tai ohjaajan kanssa. Myös tyytymättömyyttä ja pettymystä saatetaan tuoda esiin. Alussa koettu avoin ryhmähenki tuntuu kadonneen. Konfliktit palvelevat jäseniä ryhmän yhtenäistävää vaikutusta vastaan. Ilmiö on lievempi, jos ryhmän tehtävä ei liity jäsenten persoonallisuuteen, vaan esimerkiksi yhteiseen älylliseen kysymykseen.

3. Yhdenmukaisuusvaihe, norming. Vuorovaikutussuhteissa kehittyy yhteenkuuluvuuden tunne, ja ryhmän sisäinen vastustus voitetaan. Jäsenet hyväksyvät toistensa ominaispiirteet ja

haluavat pitää yllä ryhmäkokonaisuutta. Ryhmä koettaa säilyttää harmoniaa ja välttää konflikteja. Usein ryhmän ilmapiiri tuntuu keventyneeltä ja vapaammalta.

Tehtäväkäyttäytymisessä jäsenet vaihtavat avoimesti asiaan kuuluvia tulkintoja ja mielipiteitä.

4. Hyvin toimiva ryhmä, performing. Ryhmästä on tullut kokonaisuus, ja sen vuorovaikutuksesta ongelmanratkaisun väline. Jäsenet omaksuvat rooleja, jotka lisäävät ryhmän suorituskykyä. Ryhmä työskentelee pääasiassa perustehtävän mukaisesti. Ratkaisuehdotukset ovat rakentavia.

5. Lopetus, adjourning. Ryhmä lopettaa toimintansa, ja ryhmän jäsenet hyvästelevät toisensa. Tunteet saattavat olla hyvinkin voimakkaita, tavallisesti ne ovat surua ja haikeutta.

Eri vaiheiden aikana ryhmä kasvaa ja kehittyy. Yksi kehitysprosessin aikana tapahtuva seuraus on ryhmän kiinteys eli koheesio. Kiinteys viittaa siihen, että ryhmän jäsenet haluavat kuulua ryhmään. Suuren koheesion ryhmät kommunikoivat keskenään enemmän, laajemmin sekä positiivisemmin ja saavuttavat paremmin tavoitteensa kuin pienen koheesion ryhmät. Suljetuissa ja avoimissa ryhmissä kehitysvaiheet etenevät eri tavoin. Ryhmän jäsenten vaihtuvuus vaikuttaa kehitysvaiheiden etenemiseen ja joissain tapauksissa avoin ryhmä ei välttämättä etene muodostusvaihetta pidemmälle, jos jäsenet vaihtuvat suurilta osin. Kehitysvaiheet eivät myöskään etene aina tyypillisessä järjestyksessä, vaan ne saattavat vaihdella ryhmäkohtaisesti ja esimerkiksi hyvin toimiva ryhmä saattaa palata kuohuntavaiheeseen (Niemistö, 2016, 160-178.)

Ryhmä koki koulutuksen aikana läpi erilaisia ryhmädynamiikan ilmiöitä, joista erityisesti kuohuntavaihe nousi esiin keskustelussa. Muodostusvaihe ja sen luoma sanoittamisen epävarmuus ja sallimuksen hakeminen oli haastateltavien mukaan havaittavissa. Myös ryhmädynamiikan teorian vaiheet ja teorioiden tietopohjan vertaaminen todellisuuteen kävi ilmi haastattelussa. Ryhmää kuvattiin turvalliseksi ja haastateltavat kertoivat saaneensa niin tukea kuin ymmärrystä jakaessaan omia tarinoitaan.

”Huomaa et ryhmä on muuttunut ja ryhmädynamiikka on muuttunut, ja sitä puhuttiinkin et miten tää ryhmä on läpikäynyt tälläisiä klassisen ryhmädynamiikan muutoksen vaiheita. Sen on kyllä huomannu, et jollain tavalla on hirveän yllättävää, että miten tällaiset teoriassa esitety perinteiset ryhmäytymisen vaiheet pätevät myös tähän meidän koulutusryhmään.”

Ryhmädynamiikkaa heikentävänä tekijänä tunnistettiin myös, etteivät ryhmän jäsenet aina olleet valmiita osallistumaan harjoitteiden tekemiseen. Vapaehtoisuutta ja

itseään määräämisoikeutta pidettiin tärkeänä, mutta ryhmäytymisen kannalta epäaktiivisuus toi haasteita.

”Mä jotenkin koen, että ehkä itselläkin ollut sellaisia tilanteita, ettei ois halunnut osallistua, mutta kyllä koulutukseen kuuluu se et kokeilee kaikkia uusia juttuja, vaikka ei tuntuisikaan niin kauhean hyvältä.”

6.2 Oman kokemustiedon jäsentäminen ja/tai kehittyminen

Oman kokemustiedon kehittämisessä ja jäsentämisessä haastateltavat korostivat tarinoiden jakamisen merkitystä sekä ryhmän tuomia uusia näkökulmia omaan kokemustietoon, jonka kautta myös oma tarina jäsentyy ja kehittyy. Haastatteluissa korostuivat muiden ihmisten kertomien samankaltaisten elämäkokemusten esiintuominen ja niihin liittyminen. Erityisesti eri tavoin tehty tarinoiden käsittely ja toistojen määrä koettiin merkitykselliseksi ja oli tuottanut eniten oivalluksia haastateltaville. Heittäytymisen merkitystä korostettiin ja ryhmän tukea pidettiin olennaisena osana jakamisen jälkeistä käsittelyä.

Omista kokemuksista puhuminen turvalliseksi koetussa ryhmässä kuvattiin myös positiivisena kokemuksena, joka lisäsi luottamusta. Taide itseilmaisun muotona saattaa tarjota voimaannuttavia ja korjaavia kokemuksia. Se vahvistaa minäkuvaa, käsitystä itsestä sekä vahvistaa uskoa ja sen kautta on mahdollista kirjoittaa omaa elämäntarinaa uudelleen. Oman tarinan esille tuominen tarjoaa vaihtoehtoja murtaa vääriä oletuksia ja mielikuvia. (Känkänen 2013, 91.)

”Kyllä ne on semmosii voimaannuttavia kokemuksia, myöskin päivän jälkeen ne lähentää ja yleensäkin se että kun sä laitat ittees likoon, niin toisetkin laittaa ja sitä kautta antamalla saa.”

”Jakaminen voimaannuttavaa ja erilaista kanssakäymistä kuin normaali keskustelu ryhmän kesken, hyötyä mulle itselleni.”

”Mitä useammin sitä tarinaa kertoo ja sitä oppii kertomaan eri näkökulmista, niin se tarina muotoutuu ja jäsentyy.”

Haastateltavat kuvasivat kokeneensa paljon erilaisia voimakkaita tunteita jakamisen yhteydessä ja kokemuksissa kuvattiin tunteiden moninaisuutta sekä niiden käsittelyn raskautta. Tarinoiden kautta kohdattiin kipua, surua, häpeää ja tuskaa niin omaa tarinaa jakamalla kuin muiden tarinoiden kuuntelemisen yhteydessä. tarinat saattoivat myös herättää haastateltavissa synkkiä ajatuksia, mutta tilanteita yhdessä ja itsekseen käsittelemällä ne kääntyivät positiiviseksi ja tuottivat oppimisen kokemuksia. Omien kokemusten ja tarinan jakamisen kerrottiin helpottuneen prosessin aikana.

”Ja ne tunteet mitä on tullut pintaan, on ollut yllättävän voimakkaita. Et ihan omaan tarinaan liittyen mut myös muiden, se samaistumisen kokemus on ollu hirveen vahva.”

”Ja mul on noussu tosi paljon erilaisia tunteita. On ollut surua, on noussut vihaa, on tullu ahdistusta ja jotenkin se on tuntunu tosi vapauttavalta samaan aikaan. Tuntee erilaisii tunteita ja saa näyttää niitä tunteita ryhmässä, et on noista paljon ollu apua kyllä.”

”Ne tunteet mitä on tullu pintaan, on ollu yllättävän voimakkaita. muistot ja niiden voimakkuuden yllättäminen ja käsittelemättömyys. Haikeudella sitä muistelee niitä ja miten kyvytön sitä on ollut silloin.”

Kokemustiedon prosessi alkaa ja syntyy yksilön työstäessä omia kokemuksiaan. Kokemustiedon työstäminen luo lisää ymmärrystä ja tietoa, joka auttaa yksilöä jakamaan käsittelemäänsä tietoa, neuvoja sekä ohjeita myös muille. (Jones 2018, 171.)

6.3 Itseilmaisu ja vuorovaikutus

Puhuminen ja itsensä näkyväksi tuominen oli antanut haastateltaville uusia tapoja toteuttaa itseään luovien menetelmien avulla. Erilaiset menetelmät haastoivat haastateltavia sanoittamaan, käsittelemään ja kuvaamaan omia kokemuksia toisille sekä rajaamaan ja jäsentämään omaa tarinaa. Itseilmaisua pidettiin välillä haasteellisena, mutta toistojen määrä auttoi ja myös hyvällä tavalla pakotti puhumaan historiasta sekä vaikeista asioista. Haastateltavat kertoivat myös arkielämän ja erityisesti konfliktitilanteiden helpottuneen sanoittamisen oppimisen kautta.

”Kun antaa ite ja saa muilta niin sitä enemmän helpottuu myös vähän arempienki asioiden esilletuominen tai ilmaseminen.”

”Opin sitä itseilmaisua, opin sitä oman tarinan rajaamista ja jäsentelyä et mitä kertoo ihmisille.”

”Joo mähän oon aina ollu enemmän kuuntelija, kuin puhuja, mä jaksan kyllä kuunnella muita. Mä uskon kyllä, että petraantuu tässä toi puhuminenkin, kun sitä vaan tekee tarpeeksi. ”

”Konfliktitilanteissa pystynyt selventää asiaa paremmin, niin että toinen ei ymmärtäis väärin.”

Omassa vuorovaikutuksessa korostui kuuntelemisen oppimisen kokemus. Toisia kuuntelemalla ja esiintymistä seuraamalla haastateltavat kertoivat omaksuneensa uusia tapoja hyödyntää

eleitä, sanoittamista ja visuaalisuutta. Kuuntelemisen kautta oman epämukavuuden sietäminen ja itsesäätely on kehittynyt.

”Huomaan että pystyn esiintyy paljon helpommin ja osaan ilmaista itseäni ja oon kiinnittänyt omassa esiintymisessä tiettyihin asioihin huomiota luovien menetelmien kautta, esim. just käsien asentoon ja et näprääkö jotain sormiaan tai vaatteitaan mitä mulla on ennen ollut hermostuspäissään.”

Ihmisen minä, minuus ja minäkuva ovat iso osa itseilmaisua. Ihminen ilmaisee itseään ja on vuorovaikutuksessa minäkuvan ja minuuden käsitteiden avulla. Minäkuva määrittää ihmisen toimintoja, asenteita sekä sen avulla tulkitaan omia kokemuksia. Itseilmaisun tukemana ihminen saattaa saada positiivista palautetta, joka vahvistaa minäkäsitystä ja sen seurauksena parantaa itsetuntoa. Tämä tukee ja auttaa muiden ihmisten huomioimisessa ja vuorovaikutustilanteissa, sillä itseilmaisun avulla ihminen viestittää itsestään sekä vastaanottaa viestiä muista ihmisistä. Itseilmaisuus on keino viestiä itsestään, jossa käsitys ja asenteet itsestään sekä muista on lähtökohtana. (Aho & Laine 2002, 11, 16.)

6.4 Luovat menetelmät käytännössä

Luovat menetelmät eivät olleet entuudestaan tuttuja ja ne olivat aiheuttaneet haastateltaville yllätyksellisyyttä ja uusia kokemuksia. Ennakkoasenne menetelmiä kohtaan oli pääsääntöisesti negatiivinen, mutta prosessin varrella kokemus oli muuttunut positiiviseksi.

”Oikeastaan oon ihan yllättyne et mitä on ne luovat menetelmät ”

”No luovat menetelmät on kyllä yllättänyt mutki aivan täydellisesti, mulla ei tosiaan ollu mitään tietoo ennalta ennen tätä koulutusta mitä ylipäätään luovat menetelmät on. Alkuun suhtautuminen oli aika penseä ja enakkoluuloinen.”

”Ja kyllä mäkin luulen et niistä luovista menetelmistä on hyötyä jatkossa.”

Menetelmien osalta haastateltavat eivät kokeneet mitään menetelmää erityisesti epämieluisaksi, mutta haasteita tuotti erityisesti oman tarinan jakaminen ja erilaiset sosiometrian menetelmät. Kaikkien menetelmien koettiin lisäävän omaa itsetutkiskelua ja tukevan vaikeiden asioiden käsittelyä. Itsetutkiskelun koettiin myös tukevan tulevaa asiakastyötä.

”En sano et mikää on inhokki mut sanon et ne missä mä meen itse epämukavuusalueelle, on aluks inhottavaa mutta siinä saa haastaa itteensä ja mä oon huomannu kun kaikki on lähteny, heittäytyny mukaan, niin mikää ei oo

sit niin paha kun miltä omassa päässänsä sitä ensin aattelee. Kyllä nää kaikki on yllättäny mut todella paljon ja positiivisesti.”

”Mikään ei oo ollut huono tai inhokki luovien menetelmien osalta. Mä koen et kaikesta on ollut hyötyä, ja tulee olemaan vastasuudessakin, näitä ei tarvi vaan jättää tänne vaan ne voi viedä mukana ja käyttää töissä tai sit vapaa-ajalla”

”Itsetuntemushan on erittäin tärkeää tällä alalla, ettet sä lähde mukaan esimerkiksi asiakkaan tunteisiin tai kokemuksiin”

Pääasiallisesti sosiometriaa käytetään kasvatustieteellisissä tutkimuksissa ja käytännössä suoritettavassa kasvatus- sekä opetustyössä, mutta sosiometriaa voidaan käyttää hyväksi missä tahansa tilanteessa, jossa halutaan kartoittaa eri ryhmien välisiä suhteita tai tutkia yksittäisen henkilön ihmissuhteita verrattuna muuhun ryhmään. Sosiometrian menetelmät soveltuvat käytettäväksi niin aikuisille kuin lapsille, eikä muitakaan rajoitteita juuri ole. (Ropo 2001, 85.) KEIJO-koulutuksessa sosiometrisiä harjoituksia käytetään niin virittäytymiseen, tutustumiseen, ryhmäytymiseen kuin palautteen keruuseenkin.

Luovien menetelmien hyödyllisyys korostui haastateltavien mukaan asiakastyön näkökulmasta. Kokemusasiantuntijatyössä luovien menetelmien hyötynä haastateltavat uudenlaisen tavan saada kontakti asiakkaaseen, ja mahdollisuuden hyödyntää niitä erityisesti haastavien henkilöiden kanssa.

”Ja just noi tutustumisleikkejä ja muita voi käyttää niinku työelämäs asiakkaiden kanssa et niistä uskon et on todella paljon hyötyä.”

”Varmasti osaan arvostaa noita koulutusajan kokemuksii ihan uudella tavalla, erityisesti jälkeinpäin, kun mä niitä mietin, ja sit mikä potentiaali niissä onkaan sitte asiakastyössä.”

”Luovilla menetelmillä on paikkansa kokemusasiantuntijan työssä ja sosiaalialan töissä. On niin paljon erilaisia asiakkaita ja näiden menetelmien avulla voi saada kiinni sellaisista jutuista mihin ei muuten pääsisi kiinni.”

6.5 Ohjaajan merkitys

Luovien menetelmien päivissä kaikki haastateltavat korostivat ohjaajan merkitystä. Omalla persoonallaan työskentely, lempeys sekä ymmärrys koettiin toteutuneen kokemusasiantuntijakoulutuksen luovien päivien ohjauksessa. Ohjaajan hyväksyvän asenteen sekä vapaaehtoisuuden ansiosta haastateltavat olivat kokeneet saaneensa ymmärrystä ja mahdollisuuden tulla nähdyksi yksilöinä omana itsenään. Luovien päivien aikana haasteltavat

kertoivat arvostaneensa ohjaajien omaa tarinan jakamista ja oppineensa erilaisia tapoja ohjata asiakkaita, verrattuna yleisiin ohjausmetodeihin. Purku päivän jälkeen ja menetelmien merkityksien avaaminen koettiin tärkeänä, sillä se auttoi kokemusasiantuntijoita tekemään oivalluksia ja sanoittamaan omia syntyneitä tuntemuksia menetelmän käytön jälkeen.

”Joo ja meillä on tosi hyvä ohjaaja luovissa menetelmissä, hän tekee selvästi persoonallaan työtä ja jotenkin hänellä on lempeä ote siihen työhön ja ohjattaviin.”

”Ketään ei pakoteta mihinkään, vaan kaikki saa tulla sellaisena kuin tulee.”

”Musta on ollut tosi hyvä ja mahtavaa, että kaikki perustellaan sen tekemisen jälkeen, ei jää sellainen tyhjänpäälle jäänyt olo. Esim. just siinä sosiometriassa kaikki sai kertoa oman mielipiteensä ja miksi on juuri siinä paikassa. Opettajakin kertoi aina sen tekemisen jälkeen, että mikä siinä oli tarkoituksena, et se on jotenkin ollut tosi hyvää ja selventävää.”

Ohjaajan työ alkaa ryhmän tarkoituksesta ja se määrittelee koko ryhmän toiminnan ehtoja. Ohjaaja vastaa ryhmän orientoitumisesta, virittäytymisestä, rajoista ja säännöistä sekä jäsenten liittamisestä ryhmään. (Niemistö, 2016, 16-20, 67-81.) KEIJO-kokemusasiantuntijakoulutuksen luovat menetelmät tähtäävät erityisesti ryhmädynamiikan vahvistamiseen. (Hagman 2020, 76.)

7 Johtopäätökset

Tutkimukseni tavoitteena oli tuottaa tietoa siitä, mikä merkitys luovilla menetelmillä on ryhmädynamiikan kannalta, sekä miten menetelmät vaikuttavat kokemusasiantuntijoiden omaan itseilmaisuun, vuorovaikutukseen ja kokemustiedon jäsentymiseen tai kehitykseen. Luovat menetelmät tuottavat ja antavat kokemusasiantuntijoille erilaisia mahdollisuuksia ryhmäytyä ja uudenlaisia vertaiskokemuksia erityisesti jakamisen kautta. Tarinoita jakaessa yhteisöllisyys kasvaa ja kokemusasiantuntijat saavat erilaisia liittymisen kokemuksia. Tuloksissa tutustumisharjoitusten kerrottiin lisänneen ryhmän koheesiota ja tuoneen uutta henkilökohtaista tietoa ryhmäläisistä ja lisänneen luottamusta ryhmän sisälle. Sosiometrian käyttö osana koulutusta auttoi kokemusasiantuntijoita tuomaan näkyväksi itseään ja mielipiteitä ryhmän sisällä, turvallisesti sekä hyväksyvästi. Draama luo turvallisuutta siten, että kaikki on luvallista ja mahdollista ”eikä kokeilusta vahingoitu oikeasti”. (Heikkinen 2004, 117.)

Halusin myös selvittää miten koulutettavat kokemusasiantuntijat kokevat luovien menetelmien käytön osana koulutusta. Laurean KEIJO-kokemusasiantuntijakoulutus on laaja

kokonaisuus, joka haastaa kokemusasiantuntijoita käsittelemään omaa kokemustietoa ja tarinaa monipuolisesti hyödyntäen eri näkökulmia niin luovien päivien yhteydessä, kuin yhteistyössä eri järjestöjen ja opintojaksojen yhteydessä. Koulutukseen osallistuvat kokemusasiantuntijat joutuvat opettelemaan paljon uusia työelämätaitoja, tietoa palvelujärjestelmistä, sosiaalialan eri mahdollisuuksista ja käsittelemään samalla omaa historiaansa sekä kokemustietoaan. Kolme kuukautta intensiivistä opiskelua ja kolme kuukautta työharjoittelua on vaativa suoritus, joka vaatii paljon henkistä pääomaa ja kykyä oppia uutta. Luovien menetelmien päivät tuovat opintokokonaisuuteen diversiteettiä ja ne tukevat oman kokemustiedon jäsentämistä eri tavoin. Draama on määritelty inhimillistä käyttäytymistä jäljitteleväksi toiminnaksi, joka perustuu inhimilliseen kykyyn samaistua esitettäviin fiktiivisiin tai tosielämän henkilöihin ja tapahtumiin. Draama tuo tehokkaasti esiin ihmisissä tunteita. (Aaltonen, J. 2003. 46, 201).

Tulosten perusteella sanoisin KEIJO-kokemusasiantuntijakoulutuksen luovien menetelmien sisällyttämisen koulutukseen olevan merkityksellistä kokemusasiantuntijoille. Kokemukset ovat aina subjektiivisia ja haastateltavat painottivat koettujen asioiden jakamisen merkityksellisyyttä osana kokemusasiantuntijaksi kasvamista. Haastateltavat kertoivat, että luovia päiviä voisi olla heidän näkökulmastaan koulutuksessa lisää, ja tämä voisi myös olla yksi kehittymismahdollisuus koulutukselle tulevaisuudessa. Haastatteluista saatujen tulosten tulkinnan perusteella KEIJO-kokemusasiantuntijakoulutuksessa olisi hyödyllistä hyödyntää luovia menetelmiä myös luovien päivien ulkopuolella. Sosiometriset mittaukset osana opiskelupäivää ja ryhmänohjausta voisi auttaa osaa kokemusasiantuntijoita sanoittamaan ja tuomaan itseään paremmin ymmärretyksi. Sosiometriaa voisi hyvin käyttää koulutuksessa esimerkiksi osana päivän purkoa, virittäytymistä ja ylipäätään erilaisissa tilanteissa, joissa kokemusasiantuntijoilta tarvitaan mielipidettä. Näkisin tulosten perusteella sosiometrian olevan käytettävissä myös luovien menetelmien päivien ulkopuolella, sillä monipuolisuudessaan se auttaa tuomaan näkyväksi kokemusasiantuntijoiden mielipiteitä suhteessa toisiin ja auttaa näin sanoittamaan omaa suhdetta erilaisiin käsiteltäviin ilmiöihin. Draama edustaa kokemuksellisuutta ja sen tavoitteena on tuoda esiin asioita, ilmiöitä ja kokemuksia erilaisista näkökulmista, esteettisesti esitettynä, jotta niitä voidaan tulkita. (Kolu ym. 2003, 16.)

Saaduissa tuloksissa korostui kokemuksellisuuden ja oman historian olevan kokemusasiantuntijoille erittäin henkilökohtainen asia. Kuuntelemisen ja puhumisen tärkeys yhdistettynä eri menetelmien kautta tehtäviin toistoihin ilmeni vastauksissa. Monipuolinen käsitteleminen tarjoaa mahdollisuuksia kokemusasiantuntijoille astua epämukavuusalueille ja haastaa heitä jäsentämään ja rajamaan omaa tarinaa. Monille kokemusasiantuntijoille oma tarina on tärkeä työväline, jonka käsittely on olennainen osa niin tulevaa työidentiteettiä kuin irti päästämistä menneistä traumaista ja historiasta. Luovien menetelmien päivissä omaa tarinaa käsitellään lapsuuden, nuoruuden ja nykyhetken näkökulmista, joka haastaa

kokemusasiantuntijat kohtamaan monenlaisia tunteita ja sanoittamaan niitä. Kokemustieto jäsentyy ja muuttuu kokemusosaamiseksi ja omien kokemusten läpikäyminen eri menetelmin yhdessä ryhmän kanssa auttaa löytämään erilaisia näkökulmia sekä käyttämään omaa tarinaa tukemaan eri palveluiden suunnittelua sekä antamaan uusia mahdollisuuksia kertoa ammattilaisille palveluiden mahdollisuuksista ja uhista. Koulutuksen aikana kokemusasiantuntijat saavat palautetta tarinastaan, saaden mahdollisia liittymisiä muilta ryhmäläisiltä ja tarkastelua eri perspektiiveistä. Draama- ja teatterilähtöiset menetelmät pitävät sisällään erilaisia improvisaatio- ja rooliharjoituksia, jotka auttavat tunnistamaan erilaisia toisten ihmisten näkökulmia, tunnetiloja, opettaen empatiaa ja uusia tapoja tulkita erilaisia yhteiskunnallista ilmiötä. Oppiminen on turvallista, koska raskaat ja hämmentävät asiat voidaan etäännyttää ja niitä voidaan tutkia olematta välttämättä itse keskiössä. (Kotka 2011, 17.)

Tulkitsen luovien menetelmien auttavan kokemusasiantuntijoita tekemään itseään paremmin näkyväksi sekä auttamaan kipeiden ja vaikeiden asioiden sanoittamisessa. Monet kokemusasiantuntijat ovat kokeneet elämää yhteiskunnan normien ulkopuolella, eivätkä he ole saaneet aina apua siihen takaisin kiinnittymisessä. Vertaistuki yhdistettynä luoviin menetelmiin voi toimia siltana, joka auttaa tukemaan yhteiskunnan ja sen ilmiöiden käsittelemistä oman viitekehyksen ulkopuolella, tuoden uutta halua nähdä itsensä yhteiskunnan arvokkaana jäsenenä. Kokemusasiantuntijuuden ytimessä on kääntää oma historia ja kokemustieto uudelleenlaisiksi voimavaraksi sekä oppia käyttämään sitä tukemaan palveluja ja muita ihmisiä. Luovien menetelmien tarjoamat oivallukset minuudesta ja pystyvyyden tunteesta auttavat myös jäsentämään, vaalimaan ja rajamaan omaa kokemuksen jakamista ja rakentamaan tarinaa asiakasryhmän sekä jakamistilanteen huomioiden. Ihmisen vuorovaikutus ja kommunikaatiotaidot vahvistuvat taiteen avulla etenkin sellaisilla tunnealueilla, joissa kieli ei löydä luontevaa yhteyttä maailmaan tai sen käytössä on haasteita. Taiteen avulla synnytetty itseilmaisuuksa saattaa avata kunnioittavan kohtaamisen tilan, joka vahvistaa itsetuntoa ja tuottaa uusia merkityksiä. (Känkänen 2013, 99.)

Haastatteluiden ja omien havaintojen perusteella tulevaisuudessa KEIJO-kokemusasiantuntijakoulutusta voitaisiin kehittää tuomalla enemmän luovien menetelmien opintoja koulutukseen. Koulutukseen voisi lisätä vähintään joka toinen viikko kaksi luovaa päivää yhden sijaan, jotta teemoja voitaisiin käsitellä laajemmin ja koulutuksen luoviin päiviin voisi tuoda enemmän leikkisyyttä ja antaa kokemusasiantuntijoille enemmän mahdollisuuksia tutustua luoviin menetelmiin. Aikataulu luovien päivien osalta oli tiivis ja monet asiat havaintojeni perusteella jäivät koulututtajille vain pintaraapaisuiksi. Aikataulun tiiviiden vuoksi usein leikkisyyttä ja eri draaman antamat mahdollisuudet jäivät mielestäni ohuiksi ja jos koulutuksessa on tehty valinta käyttää luovia menetelmiä osana sitä, tulisi mielestäni tämän olla isompana osana sitä luentojen ja muun opiskelun ohella. Leikkiessä jakaminen, yhdessä tekeminen ja toisen tuotokseen liittyminen tai reagointi kehittää

itseilmaisua ja vuorovaikutustaitoja. Leikkisyyteen liittyy myös jaettu huumori, joka parantaa ilmapiiriä ja tuo näkyväksi ihmisen persoonallisuuden erilaisia puolia, kunhan sitä säätelee sopiva herkkyys, ammattietiikka, sosiaalinen äly sekä tilannetaju. (Karkkulainen 2011, 10–13.)

8 Pohdinta

Tutkimukseni tarkoituksena oli tuottaa tietoa KEIJO-kokemusasiantuntijakoulutukseen osallistuvien henkilöiden kokemuksista luovien menetelmien merkityksestä osana koulutusta. Tavoitteenani oli selvittää mikä merkitys luovilla menetelmillä on ryhädynamiikan kannalta, sekä miten menetelmät vaikuttavat kokemusasiantuntijoiden omaan itseilmaisuuksiin, vuorovaikutukseen ja kokemustiedon jäsentymiseen tai kehitykseen. Lisäksi tavoitteenani oli tarjota tietoa siitä, millaisia vaikutuksia jo käytössä olevilla luovilla menetelmillä on Laurean tuottamassa Keijo-kokemusasiantuntijakoulutuksessa, sekä mikä merkitys niillä on koulutettavien hyvinvointiin ja itsensä kehittämiseen. Tutkimukseni kohdistui syksyn 2022 aloittaneeseen Keijo-kokemusasiantuntijakoulutusryhmään, tuoden julki heidän kokemuksiaan koskien luovien menetelmien käyttöä osana koulutusta. Mielestäni onnistuin tavoitteessani, mutta olisin toivonut ryhmähaastatteluuksiin enemmän osallistujia.

Sain toteuttaa ja valita tutkimusmenetelmän sekä kerätä aineiston valitsemallani tavalla. Pidän valintojani puolistrukturoidun ryhmähaastattelun ja teemoittelun valitsemisen osalta onnistuneina. Koen kuitenkin tutkimukseni olevan vain pintaraapaisu ja toivoisin että tulevaisuudessa aihetta tutkittaisiin laajemmin, ottaen mukaan myös aikaisemmin koulutettuja KEIJO-kokemusasiantuntijoita. Uskon vastaavan tutkimuksen tuottavan samankaltaisia vastauksia ja rohkenen olettaa tutkimukseni olevan toistettavissa.

Tutkimuksen aikana sain uniikin kokemuksen kaksoisroolista, sillä suoritin opintojeni viimeistä harjoittelua ja toimin samaan aikaan tutkijana. Uskon että pystyin tästä huolimatta säilyttämään riittävän objektiivisuuden ilmiöön ja koin henkilökohtaisesti kaksoisroolin vahvuutena tutkimusta tehdessäni. Oma havainnointini tutkittavasta ilmiöstä antoi hyvää näkökulmaa teoreettisen viitekehyksen suunnitteluun ja oli miellyttävää havaita teorioiden paikkansapitävyyttä koulutusta seuratessa. Osallistuin jakamalla omaa kokemustietoa osana luovia päiviä ja se oli minulle haastava ja mielenkiintoinen kokemus, sillä jollain tasolla jouduin tulkitsemaan kokemustiedon jäsentämistä myös henkilökohtaisesta näkökulmasta, joka auttoi myös kokemusasiantuntijoiden kokemusten ymmärtämistä ja sanoittamista.

Olin positiivisesti yllättynyt miten hyvin haastattelujeni teemat kantoivat ja koen onnistuneeni haastattelurunkoa laatiessani, sillä haastattelutilanteessa sain hyvin materiaalia ja teemat nostivat paljon keskustelua. Olen myös tyytyväinen haastattelutilanteen

rakentumisesta, sillä koen onnistuneeni luomaan rauhallisen ja seesteisen tunnelman, jossa kaikki saivat puhua vapaasti ja jakaa kokemuksiaan, ilman päälle puhumista tai painostusta. Olen myös ylpeä, että tutkijana kunnioitin haastateltavien itsemääräämisoikeutta, muistuttaen tutkimuksen vapaaehtoisuudesta, vaikka se tarkoitti ryhmähaastatteluun osallistuneiden haastateltavien määrän putoamista.

Opinnäytetyön tekeminen oli minulle pitkä prosessi, jonka aikana toteutin ensimmäisen tutkimukseni tekemisen alusta loppuun itse. Lähdin rakentamaan innokkaasti teoreettista viitekehystä, mutta vaikka opinnäytetyöprosessin alkupuoliskolla minulla oli runsaasti aikaa käytettävänä en osannut hyödyntää aikaani tehokkaasti ja jouduin opettelemaan tutkimuksellista työtettä. En ole aikaisemmin toteuttanut tutkimusta ja koin hankalana ajoittain ymmärtää miten minun kuuluisi prosessissa edetä ja miten käyttää aikaa optimaalisesti. Sain kuitenkin tukea ja erityisesti opinnäytetyöseminaarit selkeyttivät omaa rooliani ja auttoivat teoreettisen viitekehysten rajaamisessa sekä antoivat uusia ideoita eri tavoista toteuttaa opinnäytetyötäni.

Mielestäni KEIJO-kokemusasiantuntijakoulutus on hyvin suunniteltu kokonaisuus, joka auttaa ja tukee kokemusasiantuntijoita kiinnittäytymään uudestaan yhteiskuntaan ja muuttamaan kokemustietoa kokemusosaamiseksi. Koulutuksen suunnittelussa toteutuu monipuolisuus ja se haastaa kouluttautujia monin eri tavoin. Kokemusasiantuntijoilta odotetaan monenlaisia eri taitoja kuten sujuvaa esiintymistä, hyviä it-taitoja sekä kykyä sanoittaa ja havainnoida ympäristöä yhdessä ammattilaisten kanssa. Koulutus tarjoaa tähän paljon mahdollisuuksia, mutta kolme kuukautta opintoja ja kolme kuukautta työharjoittelua on lyhyt aika sisäistää näin paljon erilaista tietoa sekä kyetä käyttämään sitä hyväkseen työelämässä. Eräs mielenkiintoinen ajatus koulutuksesta voisi olla, että se olisi yksinkertaisesti pidempi, esimerkiksi vuoden mittainen. Tällöin se antaisi mahdollisuuden kokemusasiantuntijoille kehittyä ja ylipäättään opetella rutiineja, jotta he olisivat valmiimpia astumaan työelämään. Myös pidempi koulutus jättäisi mahdollisuuden hyödyntää enemmän ja laajemmin luovia menetelmiä osana sitä sekä antaisi lisää mahdollisuuksia opintojaksoyhteistyölle ja opiskelijoille kohdata kokemusasiantuntijoita.

Tutkimukseni aikana heräsi minulle uudenlainen ymmärrys miten arvokasta kokemustieto voi olla, vaikka sen itse kokisi negatiivisena. Koin myös vahvan samaistumisen lauseeseen ”jos haluaa saada, on pakko antaa” ja haluan toteuttaa oman kokemustiedon jakamista tehokkaammin, niin henkilökohtaisessa elämässäni kuin tulevana sosiaalialan ammattilaisena.

Lähteet

Painetut

Aho, S. & Laine, K. 2002. Minä ja muut, kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Helsinki: Otava.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 6. painos. Tampere: Vastapaino.

Heikkinen, H. 2004. Vakava leikillisuus: draamakasvatusta opettajille. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Hietala, O. & Rissanen, P. 2015. Opas kokemusasiantuntijatoiminnasta. Kokemusasiantuntija - hoidon ja avun kohteesta omien kokemusten jakajaksi sekä palveluiden kehittäjäksi. Kuntoutussäätiö & Mielen terveyden keskusliitto. Helsinki: Unigrafia Oy.

Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Jones, M. 2018. Kokemuksen tutkimus IV Kokemuksen käsite ja käyttö. Rovaniemi: Lapland University Press.

Kananen, J. 2008. Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Karkkulainen, M. 2011. Siivet selkään, draamakengät jalkaan: kohtaamisia draaman pedagogisilla näyttämöillä. Helsinki: Draamatyö.

Kasslin-Pottier, H. 2012. Näyttämöllä työyhteisö: Teatterin keinot kehittämistyössä. Helsinki: Infor 2012.

Kolu, S., Mehto, K., & Helsingin ammattikorkeakoulu. 2003. Käyttöliittymä elämään: Ikkunoita draaman ja teknologian kohtaamiseen. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.

Korhonen, P. 2014. Soveltavasta teatterista ja teatterilähtöisistä menetelmistä - mitä tänään ajattelin. Teoksessa Korhonen, P. & Airaksinen, R. (toim.) Hyvä hankaus 2.0. Helsinki: Draamatyö, 16-22.

Kotka, R. 2011. Tarinat tunteiden tulkkina - Toiminnallisia ideoita satujen ja draaman maailmasta. Jyväskylä: Taito PS-kustannus.

Menard, L. 2018. Vankilateatterin vaikutukset ja vaikuttavuus: Taittuu ry:n esteettiseettinen työtapa vankien kuntoutuksessa. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja, Nro 2, Vuosikerta. 2018, Rikosseuraamuslaitos, Helsinki.

Niemistö, R. 2016. Ryhmän luovuus ja kehitysehdot. Helsinki: Gaudeamus Oy

Nivala, E. & Rynnänen, S. 2019. Sosiaalipedagogiikka: kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. 2. painos. Tallinna: Gaudeamus.

Ropo, E. 2001. Sosiometriset menetelmät kasvatustieteellisessä tutkimuksessa. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Routarinne, S. 2004. Improvisoi! Helsinki: Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vehkalahti, R. 2006. Leikkivä teatteri: opas teatteri-ilmaisun ohjaajalle. Helsinki: LK- KIRJAT.

Vilén, M. Leppämäki, P. & Ekström, Leena. 2002. Vuorovaikutuksellinen tukeminen sosiaali- ja terveysalalla. Porvoo; Helsinki: WSOY.

Vähänikkilä, R. 1995. Draama on viestintää. Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuskeskus ja opettajankoulutuslaitos.

Sähköiset

Falk, H. Kurki, M. Rissanen, P. Kankaanpää, S. & Sinkkonen, N. 2013. Kuntoutujasta toimijaksi- kokemus asiantuntijuudeksi. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpaperi 39/2013. Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy Tampere. Viitattu 7.5.2022.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110670/URN_ISBN_978-952-302-028-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Hagman, A. 2020. 9 Luovat menetelmät: ”Ehdottoman tärkeä osa Keijo-koulutusta”. Teoksessa Salmi, E. Lindström, J. & Schellhammer-Tuominen, M. Maailma tarvitsee Keijoja - Näkökulmia rikos- ja päihdetaustaisten kokemusasiantuntijuudesta. Laurea julkaisut, 75-83. Viitattu 14.4.2022.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/352504/Laurea%20julkaisut%20151.pdf?sequence=5&isAllowed=y>

Heikkinen, H. 2002. Draaman maailmat oppimisalueina. Draamakasvatuksen vakava leikillisuus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja. Viitattu 8.11.2022.
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/24952/9789513940065.pdf?sequence=1>

Hirschovits-Gerz, T. Sihvo, S. Karjalainen, J. & Nurmela, A. 2019. Kokemusasiantuntijuus Suomessa. Selvitys kokemusasiantuntijakoulutuksen ja -toiminnan käytännöistä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpaperi 17/2019. PunaMusta Oy, Helsinki.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138436/URN_ISBN_978-952-343-354-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Hohenthal, E-K. Kypärä, R. 2020. Kokemusasiantuntijakoulutus osana kuntoutumisen polkua. Teoksessa Salmi, E. Lindström, J. & Schellhammer-Tuominen, M. Maailma tarvitsee Keijoja - Näkökulmia rikos- ja päihdetaustaisten kokemusasiantuntijuudesta. Laurea julkaisut, 31-37. Viitattu 14.4.2022.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/352504/Laurea%20julkaisut%20151.pdf?sequence=5&isAllowed=y>

KEIJO - kokemusasiantuntijuus edistämässä itsenäisyyttä ja osallisuutta. 2021. Viitattu 28.4.2022
<https://keijo0.webnode.fi/hankeinfo>

Kokemusosaaminen. 2019. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 2.5.2019.
<https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-edistamisen-mallit/osallisuutta-edistava-hallintomallitukee-osallisuustyon-johtamista/kokemusosaaminen>

Känkänen, P. 2013. Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelussa - kohti tilaa ja kokemuksia. Väitöskirja. Tutkimus 109, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta, Sosiaalitieteiden laitos. Viitattu 30.8.2022.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104494/URN_ISBN_978-952-245-911-4.pdf?sequence=1

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000b). Viitattu 8.11.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

Laurea-ammattikorkeakoulun eettinen toimintaohjeisto 2020. Viitattu 29.4.2022.

<https://www.laurea.fi/globalassets/laurea/documents/eettinen-toimintaohjeisto.pdf>

Lindström, J. 2021. KEIJO-hankkeelle tunnustus kokemusasiantuntijuuden edistämisestä. Laurea. Viitattu 5.4.2022.

<https://www.laurea.fi/ajankohtaista/uutiset/keijo-hankkeelle-tunnustus-kokemusasiantuntijuuden-edistamisesta/>

Lindström, J. Järveläinen, E. 2020. Keijo-toimintamallin toteutus ammattikorkeakoulututkinnossa. Teoksessa Salmi, E. Lindström, J. & Schellhammer-Tuominen, M. Maailma tarvitsee Keijoja - Näkökulmia rikos- ja päihdetaustaisten kokemusasiantuntijuudesta. Laurea julkaisut, 70-74. Viitattu 14.4.2022.

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/352504/Laurea%20julkaisut%20151.pdf?sequence=5&isAllowed=y>

Meriluoto, T. 2016. Kokemusasiantuntijuus ohjaavana ja voimaannuttavana hallintana. Teoksessa Nousiainen, M. & Kulovaara, K. (toim.) Hallinnan ja osallistamisen politiikat. SoPhi. Viitattu 15.4.2022.

<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/50502/978-951-39-6613-3.pdf?sequence=1>

Salmi, E. 2020. Keijo-toimintamalli edistämässä itsenäisyyttä ja osallisuutta. Teoksessa Salmi, E. Lindström, J. & Schellhammer-Tuominen, M. Maailma tarvitsee Keijoja - Näkökulmia rikos- ja päihdetaustaisten kokemusasiantuntijuudesta. Laurea julkaisut, 12-20. Viitattu 14.4.2022.

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/352504/Laurea%20julkaisut%20151.pdf?sequence=5&isAllowed=y>

Salmi, E. Lindström, J. & Schellhammer-Tuominen, M. 2020. Maailma tarvitsee Keijoja - Näkökulmia rikos- ja päihdetaustaisten kokemusasiantuntijuudesta. Laurea julkaisut. Viitattu 14.4.2022.

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/352504/Laurea%20julkaisut%20151.pdf?sequence=5&isAllowed=y>

THL, 2022. Luovat menetelmät vahvistavat osallisuutta. Viitattu 27.10.2022.

<https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-edistamisen-mallit/uudista-asiakastyota-luovasti-ja-leikkisasti/luovat-menetelmat-vahvistavat-osallisuutta>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 16.4.2022.

https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Vahtivaara, J. 2010. Vertaistoiminta KANNATTAA. Asumispalvelusäätiö ASPA. Viitattu 7.5.2022.

https://a-kiltojenliitto.fi/akilta/wp-content/uploads/2015/02/Vertaistoiminta_kannattaa.pdf

Vuoksimaa, E. 2019. Kognitiivisten toimintojen muutokset - mikä on ikääntymistä, mikä sairautta? Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim 135(11):1075-84. Viitattu 11.4.2022.

<https://www.duodecimlehti.fi/duo14952>

Taulukot

Taulukko 1: Kokemusasiantuntijoiden valitsemat luovien menetelmien kiinnostuksen kohteet	24
Taulukko 2: Haastattelujen teemat	25

Liitteet

Liite 1: Suostumus opinnäytetyöhön osallistumiseen.....	44
Liite 2: Teemahaastattelurunko	45

Liite 1: Suostumus opinnäytetyöhön osallistumiseen

SUOSTUMUS OPINNÄYTETYÖHÖN OSALLISTUMISEEN

Olen saanut tietoa Markus Lehtisen opinnäytetyöstä, siihen liittyvästä tutkimuksesta sekä opinnäytetyön tavoitteista. Olen tietoinen, että haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista. Suostun siihen, että haastattelussa kertomaani voidaan käyttää tutkimustarkoituksiin. Olen tietoinen, että haastattelussa kertomani asiat esitetään opinnäytetyössä niin, ettei minua voi tunnistaa.

Annan suostumukseni haastattelun nauhoittamiseen ja minulle on kerrottu, että nauhoitteet, muistiinpanot ja litteroitu aineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua. Olen myös tietoinen, että voin keskeyttää tutkimukseen osallistumisen missä vaiheessa tahansa tutkimuksen aikana.

Työnantajani on tietoinen osallistumisestani haastatteluun.

Tästä suostumuksesta on kaksi saman sisältöistä kappaletta, joista toinen jää haastateltavalle ja toinen opinnäytetyön tekijälle.

Paikka ja aika _____

Suostumuksen antajan allekirjoitus ja nimenselvennys

Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus ja nimenselvennys

Markus Lehtinen

Liite 2: Teemahaastattelurunko

Teemat: Ryhmädynamiikka, oman kokemustiedon jäsentäminen tai kehittyminen, oma itseilmaisuus ja vuorovaikutus sekä luovat menetelmät käytännössä. Kolme kysymystä per teema.

1. Ryhmädynamiikka

- Ovatko luovat menetelmät auttaneet sinua tutustumaan muihin koulutusryhmän jäseniin?
- Koetko että ryhmä on kunnioittanut laadittuja ryhmäsääntöjä?
- Onko ryhmä muuttunut koulutuksen aikana?

2. Oman kokemustiedon jäsentäminen ja/tai kehittyminen

- Oletko saanut jotain oivalluksia menetelmien avulla?
- Oletko huomannut/oppinut itsestäsi jotain uutta luovien menetelmien avulla?
- Onko omien kokemusten jakaminen helpottunut?

3. Oma itseilmaisuus ja vuorovaikutus

- Miten olet saanut toteuttaa itseäsi luovien menetelmien avulla?
- Koetko että esiintyminen on helpottunut luovien menetelmien avulla?
- Oletko saanut ilmaista itseäsi uudella tavalla?

4. Luovat menetelmät käytännössä

- Mitkä luovat menetelmät ovat olleet suosikkejasi? Miksi?
- Mitkä luovat menetelmät ovat olleet inhokkejasi? Miksi?
- Koetko, että luovista menetelmistä on ollut sinulle hyötyä?